GLORIA

VERGE DE LAS MERCÉS

HONOR

LA PERLA DE CATALUNYA
ó
La Reyna de las Mercés

DRAMA D'ESPECTACLE EN 5 ACTES,

DIVIDITS EN 15 QUADROS

original de

JAUME PIQUET Y PIERA

Estrenat ab brillant éxit en Barcelona

l'any 1877

BARCELONA — 1890

IMPREMPTA DE HENRICH Y C.ª, EN COMANDITA

SUCCESSORS DE N. RAMÍREZ Y COMP.ª

Passatge de Escudellers, 4

22

LA PERLA DE CATALUNYA

Ó

LA REYNA DE LAS MERCÉS

Drama d'espectacle en 5 actes, dividits en 15 quadros

ORIGINAL DE

Jaume Piquet y Piera

estrenat ab brillant éxit en Barcelona
l'any 1877



BARCELONA.—1890

Imprempta de Henrich y C.ª, en comandita
Successors de N. Ramirez y Comp.ª
Passatge de Escudellers, 4


R. M.
V.

Al Benefactor y dignissim
Primer Alcalde Constitucional del Poble de Sarriá
Don
Ramón Miralles
Vilalta

Al proposarme donar á la imprempta aquesta ma humildissima producció, estich en lo 'cas, y mès que en lo cas, en lo deber de dedicarla á qui tant tè que agrahir lo poble de Sarriá, ahont sòch nat, tant per las mòltas milloras, aixi morals com materials de que vos es deudor, com per los inmensos beneficis que haveu derramat entre la classe menesterosa.

La Verge de las Mercés las va repartir á mans plenas entre los sèus fills predilectes, los catalans; res, pus, més natural que jo vos dediqui la obra que porta al sèu front lo nom de tant Excelsa Reyna, de la qui debeu ser, sens dupte, per lo caritatiu y benefactor, un dels sèus fills més volguts.

Rebi, donchs, la dedicatoria de mon senzill traball com una proba del respecte y admiració que li professa

L' Autor.

REPARTIMENT

PERSONATGES	ACTORS
MARÍA..	Senyora Rafela Arquer.
JAUME DE ARAGÓ. . . .	Senyor Petis Comas (J.)
BERENGUER.	» Jaume Virgili.
PERE NOLASCO.	» Leandro Cinca.
CONCELLER EN CAP.. . .	» Anton Comas.
FLAVIÁ.	» Jaume Molgosa.
RAMÓN DE PENYAFORT. .	» N. N.
LO REY DE LA ALGERIA. .	» Josep Planas.
SELIM..	» Josep Pedrola.
JOAN.	» Artur Viñals.
DAMIÁ..	» N. Llorens.
AMER-ADUL.	» N. Llibre.

Concellers, guerreros, clero, noblesa catalana, capitans, guardia mora, cautius, mariners, baylarins, poble, etc.

ACTE PRIMER



Lo teatro representa la platja de Barcelona ricament adornada ab arcadas de llorer, guirnaldas de flors, etc., etc. Al fons la mar, ahont hi haurá varias naus ancladas.

Quadro 1.er—En Jaume de Aragó

ESCENA PRIMERA

CONCELLER EN CAP, *de Barcelona; Concellers, de gran uniforme; gent del poble ab palmas, rams de llorer ó de olivera; baylarins, etc. Molta animació. Al aixecarse 'l teló, la música toca un himne patriótich.*

CONC. ¡Viva Catalunya!
TOTS. ¡Viva!
CONC. Catalans, celebrem tots
lo retorn á nostra terra
de En Jaume 'l Conquiridor.
¡Viva l' héroe qu' á ne 'ls moros,
sent la admiració del mòn,
ha sabut guanyar victorias
ab sòn jovenil ardor!
Lo sèu pendó, ab energía,
triunfant passeja y gloriós.
Teixiu, catalans, coronas
de llorer y ricas flors
per poder adorná ab ellas
del héroe invicte lo front,
pus que s' ho mereix de sobras
qui, trobantse en la edat d' or,
ha sabut guanyar, ab gloria,
de Conquiridor lo nom.
¡Nobles fills de Catalunya!
Poble brau y generós,
á qui represento ab honra
y regositj de mon cor...
lo Rey jove arriba ja
al palau, allí vaig jo,
pera oferirli 'ls respectes
catalans, en nom de tots.
Vosaltres seguir podeu
las honestas diversions
que per festejar al héroe
teniu dispostas. Del cor
del que bon catalá sía
ha de eixir un crit tant sols...
lo de ¡viva Catalunya
y En Jaume 'l Conquiridor!
TOTS. ¡Viva! ¡Viva!
CONC. Gracias, poble.
En Jaume sabrá quí sòn

y lo mòlt que pót y val
un poble tant laboriós,
qu' es dels sèus drets y debers
entussiasta defensor,
que per més ditxós que sía,
més digne es de millor sort. *(Frenétichs aplausos del poble. Lo Conceller, seguit de sos companys, saluda ab magestat y se 'n van. Romp la música.)*

MUTACIO

Quadro 2.on—La caritat catalana

Bosch ó carrer curt.

ESCENA II

BERENGUER, FLAVIÁ, *guerrers y poble.*

FLAVIÁ. Bueno, si ho conta, silenci,
que quan jo sento paraulas
que las pronuncia un guerrer
forrat de ferro y de mallas,
y ostenta altiu un contell
que encara la sanch ne raja,
de uns moros pitjor que feras,
que anem escombrant d' Espanya,
sento remoure en mon pit
una especie de... de... vaja,
¡qué hi fareu! ¡massa bon cor!
BEREN. Á véurer d' un cop si callas,
deixantme aixís acabar
la relació comensada.
Pus com vos deya, amichs mèus,
avuy ha vist nostra platja
arribar al héroe invicte
que ha donat en cent batallas
probas de una valentía
que ningú en la terra iguala,
per xo 'l Rey Conquiridor
l' apellida ja la patria.
¡Si l' haguessiu vist com jo
lluytá en lo camp de batalla
contra la morusma vil
que nostra Espanya desangra!
¡Viva Dèu! hauríau dit,
com jo he dit cent mil vegadas:
«A un Rey tant bo com valent,
»es un vil qui 'l desampara,
»pus ni l' arredra 'l perill
»ni l' espanta la matansa.»
¿Se veu de moros cercat?
¡com si res! se treu l' espasa
y aquest vol, aquest no vol,
ab un moment los despatxa,
y tenen més por ja 'ls moros
al contell del Rey En Jaume,
que á tots los guerrers més braus
que á nostre héroe acompanyan.

Arriba avuy, y ja crech
que l' esperan en la platja
totas las autoritats,
tant civils com eclesiásticas,
per suplicarli que guihi
un' altre expedició al Africa,
per rescatar los cautius
que de sanch ne ploran llágrimas,
sufrintne las privacions
d' aquellas feras malvadas
qu' ostentan la mitja lluna
tantas voltas trepitjada
per los héroes catalans
que En Jaume guía y comanda.

FLAVIÁ. ¿Marxá al Africa haveu dit?
¡Viva Dèu que 'm venen ganas
de tornarhi un' altre volta,
per si trobo aquell tunante
que va ferme presoner
prevalentse de una infamia.
¡Presoner á mi! ¡á tot un
escuder de gran privansa
del Rey En Jaume, terror
de las tropas mussulmanas!

BEREN. ¿Y cóm va ser que 't deixessis
fer presoner?

FLAVIÁ. ¡Ah! la caúsa
es tant sols aquet bon cor
que jo tinch sempre... ¡No es faula! (*Rialla de tots.*)
'M recordo jo del moro
com si l' estés veyent ara.
Era lleig com un pecat,
portava tota la barba,
y 's deya Selim Adel
Ali Abdul Amir Babia.

BEREN. ¡Quín nom tan llarch!

FLAVIÁ. Es tan llarch,
com dolent era l' infame
que haventli salvat la vida,
'm va causar mil desgracias.
¡Qué hi farem! ¡Massa bon cor!

BEREN. Pero, en fi, ¿cóm va sè? acaba.

FLAVIÁ. Manava jo una partida
destinada á la vanguardia
del exércit que conduhía
contra 'l moro 'l Rey En Jaume,
quan sens dirnos ni «¡Aquí som!»
nos sorpren una emboscada
dels enemichs, mòlt més *fieros*
que las feras del Sahara.
Tots los braus que ab mi venían,
banyats á terra van cáurer
ab la sanch que 'ls hi donaren
las matronas catalanas...
Jo, cego y fora de mi,
defensantme continuava,
obrint bretxa y mutilant
á la turba mussulmana,
quan de prompte aquet Selim
Adel Adul Amir Babia,

que rendit era als mèus peus,
me diu: «No 'm matis; ¡sòch pare!
»tinch set fillas al Serrall
»y set guerrers en campanya;
»perdona al teu enemich,
»que la teva lley t' ho mana.»
Jo, com que tinch aquet cor
més flexible que la pasta,
sentint tals exclamacions,
lo contell en alt se 'm para...
'm va cáurer de las mans,
y cambiant l' ardor en llástima,
li dich: «Alsat, que 't perdono.»
¿Y qué va fè 'l gran tunante?
aprofitant lo moment
en que jo estava sens armas,
s' aixeca, se 'm tira á sobre
y diu fiero: «¡Ni Alá 't salva!
»¡ets presoner mèu, cristiá!
»Prompte, vinga una mordassa»
y ab cadenas y grillons
á las agarenas platjas
me porta tot ple de ferro,
y allá penant jo m' estava,
fins que un día ab sa bravura
nos lliurá lo Rey En Jaume.
Ara diheume, ¿no es axió
una acció indigna, malvada?
Encar que jo tinga 'l cor (*Exaltantse per graus.*)
més flexible que la pasta,
¿no compreneu si del tuno
Selim Adel Amir Babia
tinch de ferne un escarment
quan á mas mans torni á caure?
Si al África 'ls nostres van,
decidit me 'n vaig al Africa,
y allí seré contra 'ls moros
home d' un cor implacable,
un Nabucodonosor,
una fera, ¡oh! sí... y ma espasa
la clavaré en lo cor vil
de Selim Adel de Babia.

BEREN. Sosségat, home, sosségat.

FLAVIÁ. ¡Sossegarme! ¡sossegarme!
No sabeu las privacions
que passa 'l cautiu á l' Africa,
ni en lo vostre pensament
tals martiris poden cábrer.
Dintre d' una presó fosca
y humida, allí l' esclau passa
las nits, dormint sobre pedras;
per aliment, ¡sols pa y aygua!
¡Un dejuni natural
d' aquells que may no s' acaban!
De día ha d' aguantá un clima
ardent, ¡allí 'l sol abrasa!
traballa sens may parar...
y si may gira la cara
per demaná algun consol,
per resposta, bastonada.

Jo vaig tíndrer de sufrir
axó cent disset setmanas,
per tenir massa bon cor.
¡Ah tunante Selim Babia!
Si jo 'l puch arreplegar,
ja sabrá 'l pillo ab quí tracta.
Jo sè las costums dels moros,
conech bè totas las trampas
ab las quals es mòlt possible
enganyá á gent tan malvada...
Si á l' África 'ls nostres van,
jo al devant sèu cap á l' África
y si 'l Selim se 'm presenta,
ara no 'm caurá l' espasa,
sino que ¡zist! ¡zast! l' enfilo
y prou, *requiescat in pace.*

BEREN. ¡Guerra contra ells, Flaviá amich!
acabem ab la canalla (*Ab mòlta bravura sempre.*)
que ni las vidas respecta
ni nostras honras acata.
Si m' hagués cregut á mí
mil voltas lo Rey En Jaume,
fa temps qu' estarían fora
una gent tant vil, d' Espanya.
Salvatges són, donchs contra ells
la millor rahó l' espasa.
Quan ells mos fan presoners,
nos degollan sens tardansa,
y si algun ne fan cautiu,
tè 'l agonía més llarga.
Pero En Jaume, ab sòn bon cor...

FLAVIÁ. Me sembla que 'l tè de pasta.

BEREN. Dels presoners que 'ls hi feyam,
ell la vida perdonava.
Jo, al véurer tanta noblesa,
sentía creixe 'l coratge,
perque á ferro déu morir
l' home vil que á ferro mata.
Si 'l Concell á mi no 'm crèu,
la guerra jamay s' acaba,
y tindrem sempre aquí moros
ab gran desdoro d' Espanya.
Ve del moro un parlament,
fora tractes, cops de espasa;
que 'n fem mil de presoners,
degollarlos sens tardansa;
que no parlin ja ab més llenguas
qu' ab l' espasa ó ab la daga.

FLAVIÁ. Ben dit; matantlos á tots,
aixís segur que s' acaban;
no fentho aixís, d' aquet modo,
la cosa anirá mòlt llarga,
naltres obrant noblement
y ells obrant com vils salvatges.
Va recorrent la ciutat
una Junta encarregada
de recullir donatius
y marxar ab ells al África
los cautius á redimir
que aquellas feras maltractan.

Amichs, qui voluntat tinga...
BEREN. ¡Voluntat! portem espasa;
valor, ¡viva Dèu! ne sobra
á la rassa catalana (*Exaltantse per graus.*)
per batres mil y mil voltas
ab las turbas renegadas.
¿Per qué havem de darlos l' or,
amichs, que aquí nos fa falta?
¿No trobarem, si es precís,
mòltas tropas voluntarias,
ab valor, sempre dispostas,
que marchar voldrán al África?
Donchs en lloch de cercar or
los que per la ciutat captan,
que cerquin homes fornits
ab punyals, espasa y llansa,
y que En Jaume donguia l' ordre
perque pugan embarcarse,
y quan als moros veyem,
los direm sens més tardansa:
«venim per los presoners
»que tú maltractas, canalla»;
y si 'ls moros, ab cinisme,
per los presos or demanan,
naltres, per tota resposta
y sens pietat, ¡cop de espasa!
Si replica l' africá,
allavors espasa y daga,
y si torna á obrir la boca,
cops d' espasa, daga y llansa.
FLAVIÁ. ¡Mòlt ben dit en Berenguer! (*Ab lo mateix entussiasme.*)
(Aquest home m' entussiasma.)
Entenems: si l' africá (*Cambiant de to.*)
retorna 'ls cautius y 'ns paga
tots los gastos que havem fet
durant lo nostre viatge,
y mentres estem ab ells
nos serveixen bona taula
y 'ns donań satisfaccions
prometentnos que d' Espanya
marxarán dintre breu temps,
y ademés de tot nos pagan
tots los gastos de la guerra...
com perdonar Dèu ho mana...
jo... per mi... 'ls perdonaría,
retornant altra vegada
ab los cautius y 'ls dinés,
á la terra catalana.
¡Qué hi farem! ¡Massa bon cor!
BEREN. ¡No t' esplicas mal, caramba! (*Rient ab sorna.*)
FLAVIÁ. ¡Qué hi farem! Jo sòch aixís.
BEREN. Mes entretant lo temps passa
y tinch recado del Rey
que hi vagi, que vol parlarme.
FLAVIÁ. Cada qual á sòn deber,
amichs mèus, jo per las plassas
recullint per los cautius;
vosaltres acompanyaume,
y desprès... Desprès veurem
lo que 'l Rey En Jaume mana.

MUTACIO

Quadro 3.er — Lo cor de una mare

Casa blanca. Apareix Pere Nolasco en un reclinatori ahont hi haurá l'imatge de la Verge de las Mercés.

ESCENA III

PERE NOLASCO, *luego lo* CONCELLER, *clero, poble; desprès* MARÍA

PERE. ¡Oh! Vos, Verge inmaculada,
Senyora de lo infinit,
á qui van cantantne hossanna
arcángels y serafins...
Ja que, gracia singular
del Cel, á mi m' ha elegit
per manar la expedició
que ha de rescatá 'ls cautius
que en mans del vil africá
mil injurias van sufrint,
vos demano, gran Senyora,
que il-lumineu mon camí,
prestantne lo vostre amparo
á lo mèu cor afligit.
CONC. ¿Gran Pere Nolasco?
PERE. Avant
podeu passar tots, senyors,
pus que gustós vaig á rébrer
á tan noble Comissió.
CONC. Serem breus, perque citats
nos tè dintre de mòlt poch,
en lo sèu propi palau,
En Jaume 'l Conquiridor.
Vinch, primé, á participarvos
que allí haveu de víndrer vos,
y de part vos ho dihem
del Rey Jaume de Aragó.
Desprès, venim á entregarvos,
ja que encarregat sòu vos
de recullir caritats
per lliurar de sas presons
als catalans infelissos
á qui l' africá traydor
tè cautius en sòn poder,
lo que un poble generós
pródigament ha donat
á primera invitació.
Ahont no hi ha caritat,
justicia haverhi no pót...
L' honrat fill de Catalunya,
Nolasco, compren aixó,
y per salvar sos germans,
daría la sanch del cor.
Preneu, donchs, estas monedas, *(Entrega una*
las quals destinareu vos *bossa á Nolasco.)*
del modo que bè os paresquia,
cumplint la vostra missió...
Y ara permeteunos, Pere,

pugam retirarnos tots,
no olvidant que os aguardem
al palau del de Aragó.
Nolasco... que os guardi 'l Cel.

PERE. Que 'l Cel vos guardi, senyors. (*Surten tots, tornant á entrar lo Conceller.*)

CONC. Dispensaunos; una dona,
regant la terra ab sòn plor,
diu que desitja parlarvos.

PERE. ¡Una dona aquí! ¿Qué vol?
Digau que passi al instant. (*Lo Conceller trasmet l' ordre y 's retira. Entra María pobrement vestida. Va apoyada en un bastó, porta un sarró y la cabellera estesa.*)

MARÍA. Dispensaume, lo bon Pere,
si un moment vinch á turbar
de vostra estancia tranquila
la tant suspirada pau.
Lo que jo vuy y desitjo
vos no ho podeu calcular.
Pót un hom tíndrer riquesas,
tranquil d' ellas disfrutar...
Pót un home humil com vos,
ser un bisbe, un cardenal,
hasta pót, si tant voleu,
ostentar corona real,
mes no sent pare, no pót (*Plorant amargament.*)
sentí l' amor paternal.
¿No compreneu, Pere, encare,
lo que tant me fa plorar?
¿No compreneu per qué ploran
mos ulls llágrimas de sanch?
¿No penseu per qué consol
lo mèu cor no pót trobar?

PERE. Esplicauvos, desahogueu
lo vostre pit llastimat.
Si de mi depend', senyora,
vostres dolors mitigar,
pót ser gran lo sacrifici,
pro curaré vostres mals.

MARÍA. Gracias, home sapientíssim,
gracias, ángel enviat
per mitigar las tristesas
dels esforsats catalans.
Pere Nolasco, sòch mare...
Un fill sol lo Cel m' ha enviat,
un fill únich, que podría
ser ma ditxa, mon descans.
Va allistarse voluntari
per 'ná á bátrer l' africá...
allí va cáurer cautiu...
y deu anys, Pere, deu anys
que dels brassos de sa mare
lo fill está separat...
Deu anys fa que no l' alenta
ja 'l carinyo maternal...
¡Deu anys que res he sabut
de mon fillet estimat!
¿Es possible que una mare,
Pere, pugui esperar tant?

Jo visch sola, sense fills,
sense marit ni germans,
sens ningú que alivi dongui
á mon cor ja destrossat;
visch de la caritat pública,
que per tot vaig implorant,
sens ningú que quan jo moria
vulga los mèus ulls tancar.
Cerco per tot á mon fill,
día y nit lo vaig cridant...
y la veu dolsa y sonora
de mon fill no 'm respon may.
Vos sòu pèl Cel escullit
per l' expedició guiar,
y que de un moment al altre
á l' África marxará...
Sols vos podeu retornarme
á mon fillet suspirat.
Feuho... Pere, os ho demano
plorant llágrimas de sanch...
Feuho, sí, y que 'l Cel vos pagui
vostra santa caritat.

PERE. Jo... ¡Dèu mèu! si dependía
de mi lo que demanau,
esteu certa, bona dona,
que ho tindriau al instant.
Eixa bossa que veyeu,
guarda la gran caritat
qu' han dat los barcelonins
per rescatá á sos germans.
Jo ignoro las exigencias
del moro quínas serán.
Mes si suficients no fossian
aquets diners destinats
per tráurer tots los cautius
que 'ns guarda 'l vil africá...

MARÍA. No ho dupteu, Pere Nolasco,
bastarán, sí, sobrarán...
y si las monedas poden
retornarne á un fill aymat
á los brassos de una mare
que 'l cerca deu anys ¡deu anys!
jo recorreré la terra
en busca de caritat,
los mèus prechs, las mías llágrimas
al mòn tot enternirán,
y si, per desgracia meva,
no fòra un tresor bastant
per rescatar lo mèu fill
del poder de l' africá, *(Ab un arranch.)*
llavors... 'm vench jo mateixa
á aquell que 'm vulguia comprar...
Per mi, llágrimas y penas,
per mon fill la llibertat... *(Delirant.)*
Ell es vida de ma vida...
ell es... ¡es sanch de ma sanch!...
Es una part del mèu cor,
y jo sols ab l' altre part
no puch víurer; cada día
las forsas me van faltant,

¡la mía vida s' aniquila!...
¡Sols la pót rehabilitar
un bes ardent de mon fill!...
d' aquell qu' es sanch de ma sanch.

PERE. Sossegauvos, bona dona;
veuré si 'l puch rescatar.

MARÍA. ¿Que ho veureu? ¿No tinch certesa
de véurer mon fill llíurat? *(Recobrant sòn natural aplom.)*
¿No penseu que si de l' África
vos veig sens ell retornar,
si no 'm mata l' anyoransa,
lo dolor me matará?
Jo no 'm separo de vos;
si al Africa 'vuy marxau,
jo vinch ab vos cap á l' África
y 'l Senyor m' ampararà.

PERE. Axó jo no ho puch admétrer:
En Jaume tè autoritat
per designar las personas
que 'm tenen d' acompanyar...

MARÍA. ¡En Jaume! ¡lo bon En Jaume!
Marxem prompte á sòn palau,
vos teniu en ell entrada,
feu que en ell pugui jo entrar,
y mos prechs, las mevas llágrimas
al Rey interessarán,
y si no tè 'l cor de pedra,
sòn permís me donará
per marxarne ab las galeras
á buscar mon fill aymat.
Marxem prompte.

PERE. Dispensaume... *(Escusantse.)*
No sè si podré lograr...
Vostre aspecte... la pobresa...
entrar dintre de un palau...

MARÍA. ¿Ma pobresa?... ¿Y axó diheu *(Ab gran dígnitat y energía.)*
vos, que passeu per un sant?
¡Qué! ¿per ventura es l' aspecte
de la persona 'l que val?
Un trajo senzill y pobre
pót taparne un cor honrat,
com indigne pót cubrirlo
un vestit ple de brillants.
¡Ara veig que la pobresa *(Ab pesar.)*
es una calamitat,
pus se tem l' alé del pobre
com lo alé del apestat!
Lo ser pobres no depend'
de nosaltres desgraciats,
pero sí nostra pobresa
ferne al menos respectar.
No es cap deshonor ser pobre; *(Ab energía crexent.)*
y ab tanta honra estich portant
á sobre mèu la pobresa
que 'l Rey sa corona real;
pus que si ell altiu aixeca
lo cap devant sos vassalls,
may lo pes de la deshonra
á mi me 'l fará abaixar,
y axí altiva ab la pobresa

puch entrar dintre un palau,
com en la casa de Dèu
entrem tots, los xichs y grans,
y es Dèu qui ha creat los Reys
com á 'ls pobres ha creat,
y sent Dèu pare de tots,
són los Reys nostres germans,
perque al náixer, lo Creador
á tots nos ha fet iguals.
Aixís donchs, acompanyeume,
Pere Nolasco, al palau,
y si la entrada se 'm nega,
los mèus crits y los mèus ¡ays!
á través de las parets,
dintre 'l palau entrarán,
y si no tè 'l cor de roca,
En Jaume los sentirá.
Al palau, Pere Nolasco...
Marxem tots dos al palau. (*Y agafant fortament lo bras de en Pere, surten los dos per la porta del fons.*)

FI DEL ACTE PRIMER

ACTE SEGON



Saló en lo palau de En Jaume de Aragó; al fons lo trono, ahont estará assentat lo Rey al aixecarse 'l teló. Á cada costat richs sillons, y sentats en ells hi haurá varios Concellers, nobles, infansons, alt clero, Berenguer, Pere Nolasco, Ramon de Penyafort, etcétera.—Als primers termes portas de entrada; aprop de ellas macers de gran uniforme, Flaviá y altres escuders. Es precís donar á l' escena tot l' aspecte regio possible. Escuts de armas, trofeos de guerra, etc., etc.

Quadro 4.rt—Lo Concell de Cent

ESCENA PRIMERA

REY EN JAUME, BERENGUER, PERE NOLASCO, RAMON DE PENYAFORT, CONCELLER EN CAP, *Concellers, nobles, guerrers, canonges, etc.* FLAVIÁ, *patges y macers.*

JAUME. Il-lustríssims Concellers
de aquesta ciutat condal:
per resoldre una tarea
árdua, aquí os he cridat.
Ja sabeu los mil martiris
que passan nostres germans,
los quals nos guarda cautius
lo indomable mussulmá.
Que tolerem tals excessos
no es propi dels esforsats
campeons, valents é il·lustres,
fills de un poble que ha donat
á la historia de sa patria
páginas que llegirán
las generacions futuras
ab assombro singular.
Espliqui, aquí, sens demora,
lo sèu parer cada qual.
Las galeras están promptas
per los guerrers trasportar
que més necessaris siguin
per combátrer lo africá.
Es precís que resolguem
si nostra missió de pau
déu ser, ó de lo contrari,
debem tropas embarcar,
marxant tots sense temps pérdrer
á lliurar nostres germans.

PERE. Dispensaume, Rey En Jaume,
si m' aixeco devant vos
y ab claretat vos esplico
lo que sent mon pobre cor.
Escoltau, homens il-lustres,
y persuadiuvos tots
que un angelical accent

ha parlat dintre mon cor,
insinuantme que no de armas
déu ser la nostra missió.
La Reyna de las Mercés
al Rey Jaume de Aragó,
al humil Pere Nolasco
y á Ramon de Penyafort
nos ha inspirat que formessim
institut de redemptors,
institut noble y de pau,
y si tant convenient fos,
ferne devant de vosaltres
ab fe y energía, 'l vot
de quedarnos fins cautius
per dar llibertat á tots
los germans que l' africá
tant temps tracta ab mòlt rigor.
Cumplintne donchs lo precepte
de la Mare del Senyor,
de Aquella que las estrellas
van coronantne sòn front,
que calsa la rica lluna,
vesteix esplendorós sol
y gracias va derramantne
sobre 'l mortal que ab fervor,
mercés d' Ella solicita
invocantla ab devoció,
proposo, donchs, que de pau
sigan las nostras missions.
Ja qu' or teniu recullit,
portem al africá l' or,
y que 'ns dongui 'ls germans nostres:
eix es mon parer, senyors.

Flaviá. (Tampoch no fará carrera, (*Apart als escuders.*)
fa com jo, massa bon cor.)

Beren. Donchs jo proposo 'l contrari, (*Aixecantse ab bravura.*)
á pesar de tot lo mòn.
¿No tenim bonas galeras
per embarcar esquadrons
que á mils portin los guerrers
á lluytar contra 'l traydor
que fa passá als germans nostres
mil oprobis, mil afronts,
no respectant de un vellet
la edat ni la situació,
ni las paraulas donadas,
ni l' honradés, ni 'l pudor
de viudas ni de donzellas,
ni nostras institucions,
costums, actes, privilegis
y que atropella per tot
sens contemplació ninguna
tot quant li plau, pót y vol,
y si acás més mal no 'ns causa,
germans, es perque no pót?
¿Y gosarem presentarnos
com demanantli perdó,
devant d'un home... nó, fera; (*Moviment de tots.*)
he dit fera, sí, senyors, (*Recalcant la frase.*)
y l' expressió dispensaume,

si no es propia d' aquet lloch,
que quan jo d' un traydor parlo,
la sanch me bull dins mon cor
y solta la mía llengua
paraulas que 'l cor no vol...

FLAVIÁ. (Aquet sí fará carrera (*Apart als escuders.*)
perque no tè 'l cor com jo.)

BEREN. Pus com deya: ¿irem al Africa
á dar diners al traydor,
diners que ha dat ab má pródiga
fins l' honrat traballador,
abstenintse tal vegada
del aliment de sòn cos,
que fatigat del traball,
desitja aliments millors?
May, ¡viva Dèu! may, germans,
no degradem nostre nom.
A las feras no las doman
ni 'ls prechs, ni 'l llanto, ni l' or,
y pus feras són los moros,
tractemlos com á qui són:
ni paraulas, ni or... mòlt menos;
¿qu' es aixó de darlos or? (*Exaltat.*)
Per Dèu te guart, cop d' espasa;
siga 'l Dèu te guart segon,
cop d' espasa y llansa y daga,
y 'l tercer... ¡oh! cop de tot,
de tot quant á mans nos vinguia,
ferro, pedras, fletxas, foch,
ó rescatá 'ls germans nostres
ó fè un escarment atrós,
y aprenguin eixos salvatges,
que 'ns causan tants de dolors,
lo mòlt que pesa una espasa
manejada ab fer ardor
per los fills de Catalunya,
que són lo assombro del mòn.

FLAVIÁ. (Jo ho hagués fet d' aquet modo. (*Apart als escuders.*)
¡Qué hi farem! ¡Massa bon cor!)

PERE. Comprench lo vostre entussiasme,
bon Berenguer, mes no vol
lo Cel que de guerra sía
avuy la nostra missió.
May lograrem ab la forsa
imposar als homens tots;
lograreu ferlos hipócritas,
pero persuadirlos, no.
Vostre llenguatge es mòlt digne
de un home de gran valor,
valor del que haveu donat
probas en mil ocasions.
Guanyar per forsa una empresa
es guanyarla; mes, ab tot,
no proba lo haver guanyat,
tindre en la empresa rahó.
Guardem las armas que 'ns sobran
per engrandir las nacions,
pero en tractantse d' empresas
de caritat y de amor,
d' aquesta caritat santa,

imatge del Redemptor,
que aconsola l' afligit,
dòna al orfe protecció,
y ab santa fraternitat
agermana á tot lo mòn;
allavors, deixau las armas;
humiltat y no rencor...
perque las armas ne sobran
en aquestas ocasions.
Per lo tant, lo rey En Jaume
vos suplich, atenent sols
á lo que 'ns prevé la Verge,
que 'ns tornem redemptors tots,
y cumplimne lo que 'l Cel
mana en aquesta ocasió.

CONC. Lo Concell de Barcelona,
Nolasco, pensa com vos,
y lo clero y la noblesa
apoyan tal pretensió.

JAUME. Ja ho sent lo bon Berenguer:
per majoría de vots
se decreta, que vuy sía
de pau la nostra missió.

BEREN. L' home honrat may se rebela
contra un acort superior.
Sent així, acato... per forsa,
lo que aquí decretan tots;
mes es precís que no olvidin
que existeix una opinió
més forta que la del home
que tinga 'l talent major...
Es aquesta la del poble;
y en lo punt que tractem tots,
esteu, senyors, persuadits
que 'l poble pensa com jo.
Que 'm deixeu marxar al Africa
es lo qu' os suplich, Senyor, (*Á En Jaume.*)
com vos suplich que ab mi vingan
los esforsats infansons
que son mons companys de guerra
y ab los quals havem fet vot
de no deixarnos en vida
y de venjar nostra mort.

JAUME. ¿Per qué, anant ara de pau,
voleu vos los infansons?

BEREN. No 'm pregunteu 'l perqué,
pus ni sè esplicármel jo.
Pensem sols que anem á casa
de un enemich tant traydor,
tan fals, vil é inconseqüent,
que d' ell jo ho espero tot
lo més mal que puga cábrer
dintre una imaginació,
y en fi... home previngut,
diu lo refrá, val per dos.

JAUME. Cedeixo lo que voleu.

BEREN. Mil gracias. Y ara, senyors,
no olvideu que ja esperantnos
las naus están en lo port,
que 'ls nostres germans sufreixen

martiris y privacions
allá al Africa, y que esperan
perque 'ls rescatem á tots.
Al Africa ab fe y constancia
marxem sens més dilació;
mes avans de separarnos,
¿jurau devant del Senyor,
ó quedarne tots cautius
ó rescatá 'ls cautius tots?

TOTS. ¡Jurem!

BEREN. Gracias, amichs mèus.
Dèu, qu' escolta nostres vots,
que coroni als homes dignes
y que castigui als traydors. (*Se 'n van tots, quedant sols lo Rey En Jaume, Pere Nolasco y 'ls macers.*)

ESCENA II

REY EN JAUME, PERE NOLASCO *y luego* MARÍA

PERE. Dispensaume, Rey En Jaume,
mes vos tinch de demanar
un favor, que vostra gracia
espero no 'm negará.

JAUME. Demanantlo vos, bon Pere,
teniu ja 'l favor lograt.

PERE. Gracias, Senyor. Una mare
que, segons conta, deu anys
qu' está lo sèu fill cautiu
en poder del africá,
desitja ab ansia parlarvos.

JAUME. Ara estich tan preocupat...
Digau que donaré audiencia
quan hagin marxat las naus.

PERE. Sobre aixó precisament
ella os desitja parlar,
y com lo temps es tan breu...

JAUME. Allavors qu' entri al instant. (*Nolasco trasmet l' ordre y entra María.*)

MARÍA. Rey magnánim, dispensaume
si vos vinch á molestar...
de que vulgui ab vos parlar
dispensaume, Rey En Jaume.
Vostre heroisme y valor
lo poble festeja... aclama...
la trompeta de la fama
vos diu ja 'l Conquiridor.
May despullau vostras mallas
com lo més valent guerrer,
y ostentau lo rich llorer
guanyat en mòltas batallas.
Y os regalan mil tresors
cullits en tantas victorias...
pero, Senyor... tantas glorias
costan al poble mòlts plors.
Vivint en constants perills,
perdem las prendas més caras...
Orfans que buscan sos pares...
mares que buscan sos fills...;

¿Qué importa que hajau sigut
en mil combats llorejat,
si 'ls llorers no m' han tornat
l' únich fill, que jo he perdut?
¿De qué 'm val que cada día
'neu als moros derrotant,
si aquestos no 'm tornarán
lo mèu fill, que en Morería,
sufrint martiris y afanys,
no veu los maternals llassos,
y que está lluny de mons brassos
fa deu anys, Senyor, ¡deu anys!
Los Reys, la patria, 'ls perills
són, Senyor, prendas mòlt caras,
pero pèls cors de las mares
no hi ha patria com sos fills.
En las agarenas platjas
deu anys ne fa, gran Senyor,
que tinch lo fill del mèu cor
sufrint allí entre salvatges.
Lo ser esclau, ¡oh! es sufrir
una horrorosa agonía,
voler morir cada día,
y volentho, may morir.
Aixó més no pót durar,
no ho dich jo, ho diu tot un poble,
un Rey digne y de cor noble
aixó no pót tolerar.
Pietat pèls pobres esclaus...

JAUME. Penso com vos, bona dona;
dins de poch de Barcelona
sortirán algunas naus,
y es tan sols de redempció
l' objecte que á n' ellas guía.

MARÍA. Permetaume que jo sía
part d' aquesta expedició.

JAUME. ¡M' haveu deixat impassible!
¿Una dona tal valor?

MARÍA. Per salvá 'l fill del mèu cor
no trobo res impossible.

JAUME. No os crech capassa per tant.

MARÍA. Si estich loca... si deliro...
Si ho negueu, al mar me tiro
y alcanso á las naus nadant.
Arrostraré tals perills
y més si 'n venen encara...
lo que pót ferne una mare
sols se compren tenint fills. (*Plorant amargament.*)
Sens mon fill, la vida 'm pesa,
y no la vull ni un moment.
¡Senyor, es l' únich sostent
que pót guiar ma vellesa,
y están d' ell tan separada,
ningú 'm compadeix! ¡Dèu mèu!
¡Gran Senyor! no m' obligueu
á víurer desesperada.
Deixau que pugui marxar
prompte á buscar lo mèu fill,
ó desafiant tot perill,
com he dit, me tiro al mar.

Res m' espanta, sols permís
espero de vos, Senyor;
Dèu 'm prestará 'l valor
que 'm fa falta.

JAUME. Sía aixís,
ja que esteu determinada.
—Escuder. Aquesta dona (*Á Flaviá.*)
en lo port de Barcelona
per tu sía acompanyada.
A la redempció d' esclaus
desitja marxar; direu
que n' es lo mandato mèu
que l' admetin en las naus.—
Satisfet lo vostre anhel (*Á María.*)
queda ja.

MARÍA. Gracias, Senyor,
vos las dono de tot cor.

JAUME. Marxeu y qu' os guardi 'l Cel.

FLAVIÁ. Senyor...

JAUME. ¿Qué vols?

FLAVIÁ. Jo... no sè
cóm expressarme... voldría...
que 'm dongués Sa Senyoría
permís per marxar també.

JAUME. ¿Tu també, Flaviá?

FLAVIÁ. Es de lley
ajudar nostres germans;
també pót fer cosas grans
un escuder d' un gran Rey.
Y sentint l' ánima encesa
d' un foch patri, veig marcat
que puch ser d' utilitat,
Senyor, per tan gran empresa.
¡Qué hi farem! ¡Massa bon cor!
los nostres germans sufreixen,
y no es just, mentre 'lls pateixen,
que s' estigui un servidor
de Vostra Altesa Real
vivint aquí ab tota holgura,
mentres que ab zel y ternura
pót mitigar algun mal.

JAUME. Si abrigas tal pretensió,
marxa donchs; á en Berenguer
ves á trobar.

FLAVIÁ. Mon deber
es servir sens dilació
lo que mon Senyor me mana,
sens replicar y sumís.

JAUME. Adeu, donchs. (*S' en va per la dreta del trono.*)

FLAVIÁ. ¡Ja tinch permís! (*Saltant de goig.*)
¡Hossanna, Senyor, hossanna!
Un pensament gegantesch
lo mèu front temps ha abrigava.
¡Ay Selim Adel de *Baba!*
¡Si t' agafo, ja estás fresch!
Qu' aguardeu un poch espero (*Á María.*)
mentres jo arribo al despaig...

MARÍA. ¿Tornareu?

FLAVIÁ. Sí, que sols vaig

á vestirme de guerrero. (*María s' assenta al fons. Flaviá s' en va per l' esquerra donantse tono.*)

MUTACIÓ

Quadro 5.nt—Los redemptors de cautius

Saló curt.

ESCENA III

Surten per la dreta primer terme en BERENGUER *ab lo pendó de las armas de Catalunya;* PERE NOLASCO *vestint l' hábit de la Mercé y ab l' estandart de aquesta institució;* RAMÓN DE PENYAFORT *id.;luego* MARIA *y* FLAVIÁ *ab casco, escut y contell; dos mercenaris y guerrers.*

PERE. Senyors, lo Prelat il·lustre
de nostra ciutat condal,
ab amabilitat suma,
nos ha vestit l' hábit sant
del Ordre de la Mercé;
per resistir lo africá,
nostra rústica armadura
sobra mil voltas, companys.
Tingau sempre á la memoria
lo que tots havem jurat,
xo es, de pérdrer la vida
per salvar nostres germans;
véndrer, en cas necessari,
fins las nostras propietats,
com també donar pèl próxim
nostra vida y llibertat.
¡L' empresa es mòlt arriscada!
rahó que ve á demostrar
que tots traballem ab fe
per portarla ab gloria á cap.
¡Valor! que l' hora s' acosta...
Quan lo perill es mòlt gran,
allavors tots á la una
es precís que hi prengam part.
Desde 'l punt que trepitjem
los taulons de nostras naus,
no tenim pares, ni patria,
ni parents, ni llibertat...
sols debem tíndrer l' idea
de salvar nostres germans.

BEREN. ¡Quán sento, Pere Nolasco,
lo que avuy s' ha decretat!
Quan veig que tenint riquesas
y campeons esforsats,
voluntaris que 's presentan,
galeras y ricas naus,
'nem á fè 'l paper rastrer
de demanar caritat
comprantne ab l' or, que tant costa,
lo que podríam lograr
mil voltas ab lo valor,
que ne sobra als catalans,
bull de coratge 'l mèu pit,

sento remóurer ma sanch
y... que Dèu no 'm desampari
de la seva santa má;
que 'ls salvatges no 's propassin
exigintne un rescat gran,
perque ¡viva Dèu! si ho proban,
ni bisbes, ni cardenals,
ni nobles, ni concellers,
¡ni 'l Rey! qu' es de tots lo cap,
ni... ¿qué diré? 'ls sants y santas
de la gran Cort celestial,
nos han d' impedir dels moros
tallar mil voltas lo cap.
¿No voleu de pau anarhi?
Anemhi doncas de pau;
mes ¡guay d' aquell que 's propassi!
que probará sens tardar
lo pes de la nostra espasa,
que destrossa més qu' un llamp.
Las naus están esperantnos,
jo crech que 'ls nostres companys
á dins d' ellas també esperan...
marxemne, donchs, á las naus.

FLAVIÁ. ¡Pere Nolasco! *(Desde dins.)*

PERE. ¿Quí? ¡Me cridan!
Avant, ja podeu passar.

FLAVIÁ. Lo Gran Jaume, de que es lley *(Sortint ab Maria.)*
cumplir las ordres que dòna,
mana que á eixa pobre dona
prengau al vostre servey.
Que la admetau en las naus
respectantne sòn decoro,
pus que ab nosaltres ve al moro
per redimir los esclaus.

PERE. ¡Sòu vos, bona mare!

MARÍA. Sí.
Lo Rey mon prech ha escoltat
y sòn permís m' ha otorgat
per seguir vostre camí.

PERE. ¿Tindreu valor?

MARÍA. ¿Jo valor?
desitjo marxá ab desfici,
y fè 'l més gran sacrifici
per salvá 'l fill del mèu cor.
Sòch mare, may de cap pena
ningú 'm sentirá queixar;
si s' alsa furiós lo mar,
me veureu mirar serena
dret la terra ahont lo mèu fill
está pres entre cadenas...
Contenta arrostro las penas
si salvo á n' ell del perill.
Marxem prompte, per favor,
pus més no puch esperar.

PERE. L' escuder vos pót guiar
á las naus qu' están al port.
Vindreu ab ell. *(Mutis tots, quedant sols Maria y Flaviá.)*

MARÍA. Está bè.
Ja estich tranquila, contenta.
¡Alenta, mon fill, alenta,

que ta mare per tu ve.
FLAVIÁ. Veniu ab mi, bona dona; *(Ab importancia.)*
¡valor y avant nostre intent!
passejemnos un moment
pèls carrers de Barcelona,
que festas va disposant
per festejá als que marxem...
mes es precís que pensem
qu' es per nosaltres qu' ho fan.
Axís donchs, sens abandono
passejems per la ciutat,
fentho ab tanta magestat
com lo Rey quan seu al trono.
Dignitat de vos espero...
res de plors: ¿no 'm compreneu?
Es precís que conegueu
qu' os acompanya un guerrero.
Com jo tinch un cor... pastós
(axó es un terme vulgar) *(Recordantse que va*
me posaría á plorar *de guerrer.)*
si os mirava plorá á vos.
Com de la crítica 'l flayre
corre tant, si 'm conexían,
potser la plebe dirían
que sò un guerrero plorayre.
Axís donchs, lo cap ben alt...
siga 'l que tinga de ser...
Si avuy sòch sols escuder,
demá puch ser... general.
Bon casco... bona armadura...
bon... en fi... marxem, senyora,
marxem, que ja ha arribat l' hora
que llubim nostra figura.
Que digan los més altius,
quan passem pèl sèu devant,
«Salut als héroes que van
á redimir los cautius.»
Y pus res no 'ns posa traba,
marxem, desafiant perill,
vos á buscar vostre fill...
jo, á buscar en Selim *Baba.*
Á las forsas mussulmanas
demostrem nostre valor,
perque tinguin un recor
de las tropas catalanas.

MUTACIÓ

Quadro 6.sé—La partida

Decoració del quadro primer

ESCENA IV

CONCELLER EN CAP, *Concellers ab pendons, poble, soldats,* etcétera, *tots ab rams de llorer. Mòlta animació.*

CONC. Que visquian los héroes
honrats y valents
que al Africa marxan

dintre temps mòlt breu.
Teixiulos coronas
de oliva y llorers,
y per ells tots sían
glorias y festeig.
¡Ja van á embarcarse!
Lo bon Berenguer
valent ab ells marxa...
Nolasco també.
¡Veig á en Penyafort
embarcarse ab ells!...
¡Salut á tants héroes!
Que vulgui lo Cel
que ab pau ne retornin
y 'ls cautius també.
¡Las naus ja 's disposan
per marxá al moment!
¡Amichs! los obsequis
que per ells guardem,
comensin desd' ara
ab goig y plaher. (*Se veuhen passar pèl fondo varias naus, en los quals va Berenguer, Flaviá, Nolasco, Penyafort, María, guerrers, mariners, etcétera. Lo poble 'ls saluda respectuosament; ells contestan. Repichs de campanas, etc.*)

FI DEL ACTE SEGON

ACTE TERCER



La situació se suposa al África

Quadro 7.té —Los catalans en Algeria

Bosch ó carrer curt

ESCENA PRIMERA

PERE NOLASCO, BERENGUER, MARÍA, RAMON DE PENYAFORT, FLAVIÁ, *dos mercenaris y dos guerrers. Nolasco ab l' escut de la Mercé; Berenguer ab lo de Catalunya.*

PERE. Ja per fi al centre del Africa,
germans, havem arribat;
del Rey y Senyor d' Algeria
es, segons crech, lo palau
aquell que veyem en front...
marxemhi prompte, germans,
pus cada moment que passa
pót sernos de utilitat.
Al Occident ja encamina
lo sol los sèus raigs daurats;
dins pocas horas la nit
sobre nosaltres caurá,
y no es prudent que de nit
eixos llochs recorregam.

BEREN. Dispensau, Pere Nolasco;
mes no deixa de sè estrany
que en tot nostres pensaments
estigan tan oposats.
Per recorre aquestos llochs
á vos la nit vos fa esglay;
donchs jo voldría recórrels
de nit, pro punyal en má.
Jo penso sols en la guerra,
vos penseu sempre ab la pau;
era lo vostre parer
deixar desertas las naus
qu' en l' infectat port d' Algeria
ara acabem de deixar...
tampoch en aquesta cosa
hem pensat los dos igual.
¿No calculeu que podrían
los desalmats africans
nostres mariners sorpéndrer
estant naltres allunyats?
Anantne de Comissió,
quedin los més esforsats
juntament ab los marinos,
guardantne bè nostras naus,
que si acás es necessari,

prompte d' ellas sortirán. (*Y continúa parlant baix á Nolasco.*)

MARÍA. Per fi l' ayre que respira (*Que ha mirat per to-*
mon fill estich respirant; *tas parts fins ara.*)
per tot miro y no veig rastre
que 'm puga sols indicar
ahónt eixos homens, feras,
lo poden tenir tancat.

FLAVIÁ. Aquell bulto 'm sembla un moro. (*Que ha estat mirant també per tot.*)
¡Si fos en Selim! ¡quí sap!
Desde qu' hem saltat á terra,
miro per tot sens cessar...
tot me semblan homens, moros...

BEREN. Tampoch no pensem igual. (*Alt.*)
Si aneu á trobá l' infiel,
sols del clero acompanyat,
y la codicia del moro
ab l' or que porteu tentau,
y vos feya presoners,
robantvos...

PERE. ¡Voleu callar!
¿Vos creyeu capás á un Rey...

BEREN. De tot lo conto capás.
Que faig guerra contra 'ls moros
han cumplert ja quaranta anys,
y he vist tantas felonías,
tantas intrigas, maldats,
mancaments á la paraula,
fets tan innobles y estranys,
qu' ab franquesa, tot m' indica
á pensar mal y més mal.
Desprès, l' home previngut...
vos ja sabeu 'l refrá.

PERE. Doncas ja que s' hi empenyeu,
marxem tots junts al palau.

BEREN. Marxem donchs. ¿Qué miras tu? (*A Flaviá.*)

FLAVIÁ. Dalt d' aquell arbre d' allá, (*Senyalant dins.*)
¿no os sembla que hi ha dos moros
ab una capa abrigats?

BEREN. Segueix y déixat de moros.

FLAVIÁ. Com vos maneu...

BEREN. ¡Vaja avant!

FLAVIÁ. Sí, pro obrint deu pams la vista
y ab lo punyal preparat.
(¡Ay pobret d' en Selim Babia!
Ja 'm sembla que 'l tinch devant.)

MARÍA. (¡Fill del mèu cor! Va acostantse
ja l' hora del teu rescat.)

MUTACIÓ

Quadro 8.té—Devant lo rey moro

Saló en lo palau del Rey de l' Algeria. Al fons lo trono, ahont estará sentat lo Rey, tenint á sòn rededor comitiva de moros, donas del Serrall, esclaus, etc.

ESCENA II

REY, SELIM, *moros, moras, esclaus, etc.*

REY. Que 's fassia com jo ho disposo...

Quedauvos, Selim; desitjo
un moment ab vos parlar.
Acaban d' assegurarme
mos confidents més lleals,
qu' han vist, fa poch, al port nostre
arribarne certas naus
que l' escut de Catalunya
ab orgull van ostentant.
Selim, ¿per qué no he sabut
jo això de la vostra part?
¿Será perque vos mireu
los negocis del Estat
ab tanta d' indiferencia,
que 'ls teniu casi olvidats?
Parleu prompte.

SELIM. Gran Senyor,
desitjava ab vos parlar
sobre això, que sense causa
veig que os tè tan alarmat.
Quan he sabut que al port nostre
han arribat eixas naus,
que com heu dit mòlt bè, ostentan
las armas dels catalans,
he manat sense temps perdre
á dos antichs capitans
que á n' al port prompte arribessin
pera la causa indagar
que motiva la arribada
de las naus que haveu parlat.
Estich ab ansia esperantlos...

REY. ¿Y per qué 'ls esperau tant?
¿Per qué no aneu vos mateix
á informarvos del que hi ha?

SELIM. Si ho permeteu, Gran Senyor...

REY. Sens temps perdre al port marxau,
pus que desitjo al moment
saber lo qu' está passant.

ESCENA III

REY, *luego* SELIM, *desprès* BERENGUER *ab l'escut de Catalunya*, PERE NOLASCO *ab lo del Ordre de la Mercé*, RAMÓN DE PENYAFORT, *dos mercenaris*, *dos guerrers*, FLAVIÁ, MARIA, *moros*, *guardias*, *etc.*

REY. ¡Las armas de Catalunya!
¡Llavors sòn los catalans
qui nostras plassas trepitjan!
¡Per Alá! ¿Aquí qué voldrán?
¿Si vindrá ab ells lo Rey Jaume?
Tot pót ser... ¡Oh! no es lo cas
per estar desprevinguts,
que l' exércit catalá
es lo exércit que en la terra
més destrossa 'ns ha causat.
Y seré ab ells inflexible,
com estich sentho temps fa
ab los fills de Catalunya
que en las presons tinch guardats.

Desde avuy mateix decreto
tres horas més de traball;
que traballin día y nit
sense tregua ni descans.
Las presons més horrorosas
tan sols per ells servirán;
que sigan sos aliments
amargas herbas del camp,
pus sent pitjor que una fera
lo catalá en lo combat,
es del cas que 'ls presos visquian
com á sérs irracionals.
¡Guerra contra ells fins al fí!...
¡Ay d' ells si 'm puch revenjar!

SELIM. Senyor, si donau llicencia...

REY. Avant, Selim.

SELIM. Gran Senyor,
puch, si voleu, enterarvos
punt per punt, de lo que vos
ab tanta ansia desitjabau
saber.

REY. Esplicauvos donchs.

SELIM. Quan sortía del palau,
he vist una Comissió
de catalans que demanan
venia per parlar ab vos.
Los mana aquí d' embaixada
lo Rey Jaume de Aragó.
Suplican qu' os dignau rébrels,
pus desitjan de retorn
estar prompte á Barcelona,
com ho mana sòn Senyor.

REY. ¡Embaixadors són del Rey
En Jaume! ¿Qué será aixó?
¡Per Alá que mòlt mal penso,
y quan prediu mal lo cor,
raras voltas s' equivoca!...
Mes ¿qué tinch que témer-jo?
Lo Rey En Jaume aquí envía,
per parlarme, embaixadors;
allavors, es una proba
més claríssima que 'l sol
de que En Jaume necessita
de mi... Veurem lo que vol...
Són ells qui á mon palau venen...
Són ells débils... jo sòch fort,
y ¡per Alá! que si intentan
intrigas y traicions,
en los pals de las súas naus
tinch de ferlos penjar tots,
sent aquesta la resposta
que tornaré al de Aragó.
Feulos passar. ¡Per Alá, *(A Selim, que trasmet l'ordre.)*
que 'm troban de bon humor...
y si gosan propassarse!...
Veurem qué volen... Ells són. *(Surt la comitiva)*

PERE. Si consentiu vos, Senyor,
en donarnos una audiencia...

REY. Teniu ja de mi llicencia,
podeu parlar sens temor.

FLAVIÁ. (¡Selim! ¡es ell! ¡Oh! ¡deixaume,
Berenguer!) (*Posant ma á la daga. Berenguer lo deté.*)
BEREN. No consentim...
PERE. Gran Senyor, aquí venim
de part de lo Rey En Jaume
de Aragó á proposarvos
compra de mòlta entitat...
millor que compra, rescat,
que mòlt pót interessarvos.
REY. ¿A mi? Digau de qué 's tracta
sens serne provocatius.
PERE. Venim á buscá 'ls cautius
que vos guardeu: es un pacte
qu' os pót convenir, Senyor,
pus sense que agravi os fem,
á nostres germans lliurem
donantvos monedas d' or.
REY. Mos esclaus mon orgull són,
sens que jo vulga lliurarlos...
Ademés, per rescatarlos
no hi ha prou tresors al mòn.
Del qu' os dich guardeu memoria
y á vostre Rey ho direu;
lo esclau es tot l' orgull mèu,
y fundo tota ma gloria
veyent sòn agut dolor,
ab los sèus ays recrearme...
per aquest orgull comprarme,
vostre Rey no tè prou or.
BEREN. (¡D' ira 'l mèu cor se m' abrassa!)
MARÍA. (¡Fill mèu! ¡no hi ha salvació!)
BEREN. (Com dich que la Comissió
acabará á cops d' espasa...)
PERE. Es dir que rehuseu 'ls pactes...
REY. Com desprecio lo vostre or.
BEREN. (Ab gent que tingan mal cor
no 's pót anarhi ab bons tractes.)
FLAVIÁ. (Penso com vos, Berenguer.
Jo, á pesar del cor que tinch,
qu' ha d' acabá aixó convinch
parlant ab llenguas d' acer.
Cop d' espasa.) (*Va á ferho.*)
PERE. No... (*Detenintlo.*)
BEREN. (Deixaume.) (*Ab gran energía presentantse devant del Rey.*)
Pus que la cosa es mòlt seria,
ara sòch jo, Rey d' Algeria,
qui os parla en nom de En Jaume.
REY. Res mon intent podrá torsa;
fora, prou ja s' ha parlat.
BEREN. M' escoltareu de bon grat,
Rey d' Algeria, ó bè per forsa.
L' estandart que la ma empunya,
qu' ab orgull alsa y ostenta,
¿sabeu vos qué representa?
Representa á Catalunya.
Per nostra patria, morí
lo nostre deber nos mana;
la bandera catalana
es la que teniu aquí.

Com may ningú ha pogut torsa
la nostra honra y dignitat,
per xo os he dit que de grat
m' escoltareu ó per forsa.

REY. Veurem; y si no s' allunya
l' atrevit, que sucumbeixi. (*Á Selím, que va á embestir á Berenguer.*)

BEREN. ¡Guay d' aquell que s' atreveixi
al pendó de Catalunya. (*Desenvaina l' espasa ab feresa y fa cara als moros que anavan á embestirlo. Aquets retrocedeixen.*)
Rassa indigna y envilida
de renegats, si embestiu,
la seguritat teniu
de jugar vida per vida.
Ja os he dit que res pót torsa
nostre victoriós pendó,
y com los drets y la rahó
són la forsa de la forsa,
los catalans, que obrem recte
al jutjar lo mal y bo,
quan anem de Comissió
sèns escolta y sèns respecta. (*Sempre ab mòlta energía.*)
Per xo nostra dignitat
es alta com nostre nom;
com respectem á tothom,
tothom 'ns ha respectat.
No es un home 'l que aquí os ve
y ab vos desitja parlá....
es lo pendó catalá
y l' Ordre de la Mercé;
y ni que s' alsi la terra,
nos imposa dura lley,
parlo, ó en nom de mon Rey
vos declaro nova guerra.
Decidiu.

REY. Podeu parlar, (*Anonadat y desprès de pensar un bon rato.*)
mes cuydado en propassarvos,
perque manaré agafarvos
y que vos tirin al mar.

BEREN. (Veuré de quedar en paus.) (*Resolt.*)

FLAVIÁ. (Això ja ho crech) (*Ab ironía.*)

BEREN. Haveu dit
que gosavau día y nit
sentint los ays dels esclaus,
veyent sòn agut dolor,
en sòn torment recrearvos;
que per tal orgull comprarvos,
nostre Rey no tè prou or;
no crech que de cap manera
cap cor noble en això estigui,
permeteume, donchs, que os digui
que teniu lo cor de fera.

REY. Traydor. (*Aixecantse furiós.*)

BEREN. Parlem com á bons (*Calma irónica.*)
ans que no fassi un excés. (*Llarga pausa. Lo Rey torna á péndrer assiento.*)
Obrar tan despótich, es
lo escándol de las nacions.

Totas sens més dilació
vindrán ab to mòlt formal
á exigirvos mal á mal
lo que negueu de bo á bo.
Naltres venim ab bons pactes,
portant or en abundancia...
será millor feu ganancia
aceptant los nostres tractes.
Entregueunos los esclaus,
y tot l' or vos donarem,
pus que tranquils desitjem
retornar á nostras naus.
¡De pensarhi 'l cor s' abrasa!
Per mi, ni un diné os daría...
Manant jo, rescataría
los esclaus á cops d' espasa.
Mes com sòch embaixador,
lo qu' han manat obeheixo,
y es per forsa que cumpleixo
lo que 'ns mana mon Senyor.

REY. Has arribat fins al fi,
vil catalá, y jo he pogut...

BEREN. Sapigueu que havem vingut
disposats tots á morí.
Que al port están esperantnos
gent valenta y atrevida...
Si atenteu á nostra vida,
morirem, mes defensantnos.
Y un cop més podreu probá,
ostentant vostra feresa,
lo mòlt qu' una espasa pesa
quan la mou un catalá.

REY. ¿Quí parlar tan altiu pót (*Fora de sí.*)
com parla aqueix atrevit?
¡Per Alá! estich decidit
á jugar lo tot pèl tot.
Heu vingut á mon palau
ab or, del que faré presa,
pus tindré vostra riquesa
sens donarvos cap esclau.

BEREN. ¡Qué haveu dit! ¿robarnos l' or
qu' á un fet tan noble 's destina?
Acció tan vil y mesquina
sols cap dins de vostre cor. (*Deixa l' estandart y corra á péndrer la bossa que guarda Nolasco.*)
En aqueix instant mateix
donaume l' or, vull guardarlo...
Ara, 'l que vulga robarlo (*Dirigintse á la finestra que se suposa ser prop lo mar.*)
que vinga si s' atreveix.
Veniume l' or á robar
qu' ab afany hem recullit,
qu' ans de que os fassi profit,
desd' aquí 'l llensaré al mar. (*Alsant la bossa.*)

REY. Atúrat... malvat cristiá.
Pensa, medita 'l que fas.

BEREN. Si s' acosteu sols un pas,
se pert tot l' or, ho he dit ja.

REY. ¡Oh, no! atúrat...

BEREN. Ja 'm detinch...
REY. Parlem de bè á bè...
BEREN. Parlem...
REY. ¿Promets darme l' or?...
BEREN. Veurem...
REY. ¿Donante 'ls cautius?...
BEREN. M' hi avinch.
Res jamay m' ha anonadat,
un gran perill 'm reforsa...
No 'm vingueu may ab la forsa;
si res voleu, de bon grat.
REY. ¿Quánts esclaus voleu del bons
y á quánt los voleu pagar?
BEREN. Poguentlos naltres triar,
los paguem á cent doblons
cada hu...
REY. Bè, acepto 'l tracte.
BEREN. Sens engany ni felonía.
REY. Lo parlat, parlat ne sía.
BEREN. Conformes, lo pacte es pacte.
REY. Veniune ab mi á las presons
y 'ls qu' os plasquia triareu.
MARÍA. Tingau present lo fill mèu. (*A Nolasco.*)
FLAVIÁ. (Ara comensan las rahons.)
REY. Quan vos plasquia.
BEREN. Ara, sortim.
REY. Podeu venirne confiat. (*Surten tots menos Flaviá, que queda mirant á Selim, al qual no ha deixat de vista durant tota l' escena anterior.*)
FLAVIÁ. ¡Es ell! Per fí l' he trobat.
¡Ay Selim, Selim, Selim!
¡No ho dupto, es ell! ¡Votoalisto!
Veuré de cassarlo al vol...
¡Ay Selim! ¡Si 't trobo sol,
habrá la de Dios es Cristo!

MUTACIO

Cuadro 9.vé—L' abnegació de una mare

Calabosso de esclaus completament fosch. Alguns de aquestos per la escena, lligats ab cadenas, ab semblants y actituts horribles y desconsoladoras. Al centre un pal ahont estará lligat Damiá, home de uns vuytanta anys, tenint lo cos completament nu. Dos moros están assotantlo. Prop d' ells Amer-Adul.

ESCENA IV

JOAN, DAMIÁ, AMER, *esclaus*, *guardia mora*, *etc.*

DAM. ¡Mateume d' una vegada!...
¡Pel Cel, no 'm feu sufrir més!
¡No 'm martiriseu! mateume!..
¡Oh quánt sufreixo, Dèu mèu!
AMER. Apretau fort... mòlt mès fort,
acabeu d' un cop ab ell.
Aixís apendrá 'l bergant
lo faltar ab tan desdeny
lo respecte als superiors.
DAM. ¡Ay mos fills!... fills mèus... fillets...
pregau per lo vostre pare,

pus que may més no 'l veureu.
¡Ay! ¡mateume! ¡Os ho suplico!

JOAN. ¡Oh! ¡No puch més! ¡Llamp del cel!
Impossible es resistir,
germans mèus, lo que veyem.
Amer... (*Aixecantse resoltament.*)

AMER. ¿Qué vols tu, atrevit?

JOAN. Pèl Cel, escoltaume, Amer,
y dispensau si 'l coratge
m' está cegant, res no veig...
y cego y fora de mi
com estich, ¿no compreneu
que no es fácil dominarme
y puch cometre un excés?
Deslligau aquest pobre home,
no 'l martiriseu, Amer,
penseu que fa disset anys
que vostres rigors sufreix,
disset anys que á sos fills crida
y cap respon á sa veu.

DAM. ¡Ay, ay! (*Per los assots que reb.*)

JOAN. Feu parà aquests homes,
feu que parin al moment.

AMER. ¿Y desde quán los esclaus
á sòn senyor dictan lleys?

JOAN. Desde 'l punt que aquet... senyor
entranyas de tigre tè
y al sèu cor vil no penetran
los ays de un pobre vellet
y fa patir així 'ls homens
per véurels patir no més.

AMER. Fuigme d' aprop, miserable,
ó, per Alá, manaré
arrancá aquet vil del pal
y posarte á tu en lloch d' ell.

JOAN. Maneuho d' una vegada,
mes á n' ell més no 'l toqueu.
Á fora al moment, afora. (*Apartant als que assotan á Damiá.*)
¡A mi, companys! (*Animant á tots los esclaus. Varios d' ells s' aixecan com pera voler auxiliar á Joan, que lluyta per arrancar á Damiá del pal, havent antes apartat bruscament als moros que l' assotavan. A la veu d' Amer, surt la guardia mora, dirigintse furiosa contra 'ls esclaus; aquets tornan á sòn lloch cada qual y quedan confusos y tremolant.*)

AMER. Al moment
vingan uns quants de la guardia.

JOAN. Catalans, no desmayeu.

AMER. Subjectau á aquet traydor.

JOAN. Valor... ánimo... ¡Oh Dèu mèu!
¿Sucumbiu tots? ¡desgraciats!
¡qu' os faltan forsas comprench!

AMER. Trayeu á aquet rubí del pal
y en sòn lloch poseuhi aquet
malvat qu' insubordinava
als demés esclaus... pervers,
¡per Alá! que pagarás
mòlt car ton atreviment: (*Los moros desfán á*

Damiá, que cau á terra aplomat sens alsarse poch ni mòlt, y lligan en lo pal á Joan.)

JOAN. ¡S' ha desmayat l' infelís!
¡Si ha mort, permetau, Dèu mèu,
que anem ab Vos á juntarnos
y que no patim ja més!
¡Mare meva del mèu cor,
ja no os veuré sino al Cel!
¡Deu anys fa que no l' he vista!
¡Ay! ¡ja no la veuré més!
¡Dèu mèu, salveu á la mare!...

MARÍA. ¡Joan!... mon fill *(Desde dins.)*

JOAN. ¡Dèu etern!
he sentit una veu dolsa...
Deixaume viure un moment,
que puga eixa veu sentir,
pus sens dupte era del Cel,
dins mon pit ha ressonat.
¡Mare!... ¡No la sento més!

AMER. Escusas són d' un cobart
que 'l rigor dels assots tem.
Assotaulo.

JOAN. Sí, mateume,
pus que no sento la veu.

MARÍA. ¿Ahónt es lo fill del mèu cor?... *(Sortint.)*

JOAN. ¡Mare meva! ¡es ella! ¡ho es!

ESCENA V

Dits, PERE NOLASCO, BERENGUER, FLAVIÁ, MARÍA, *dos mercenaris*, *dos guerrers*, SELIM, REY, *guardia mora, etc.*

REY. Podeu entrar sens temor
á cercar l' esclau qu' os falta...

MARÍA. No'l veig en lloch... Joan, mon fill... *(Buscantlo entre 'ls cautius.)*

JOAN. ¡Mare!

MARÍA. ¡Fill de mas entranyas! *(Abrassantlo.)*
¡Fill del cor! ¡Gracias, Dèu mèu!
¡Es ell! ¡es ell! ¡Joan! Abrássam...
Vina ab mi... Marxem...

JOAN. No puch...

MARÍA. ¡Que no póts! ¿Per qué? ¿Qué 't falta?

JOAN. Estich lligat, mare meva.

MARÍA. No sè per qué m' ho pensava...
¡Es tot tant fosch!... si no hi veig...
Al moment un de la guardia
vinga á deslligá 'l mèu fill.

SELIM. ¿Creyeu sòu á vostra casa
per parlarne d' aquet modo?

REY. ¡Ea! acabeu sens tardansa;
teniu vintiun presoners
escullits; un vos ne falta
per completarne la suma,
treyeulo d' entre aquets ara
y fora tots al moment,
pus la paciencia s' acaba.

MARIA. Ja está escullit, rey d' Algeria,
mon fill, per xo os demanava
que me 'l fessiu deslligar.

DAM. ¡Ay fillets de mas entranyas! (*Tornant en sí y aixecantse ab pena.*)
PERE. ¿Quí es aquet? ¡un moribundo! (*Corrent cap á Damiá.*)
¡Tè llagadas las espatllas,
y sas llagas son tan frescas,
que la sanch está rajantne!
BEREN. Escatalá... ¡un germá nostre! (*Abrassa á Damiá*)
¡Iniquitat! ¡vil infamia!
Al véurer tal ignominia,
la meva ánima s' exalta.
PERE. ¿Quí sòu, bon germá? Parleu.
DAM. No puch... jo...
BEREN. (¡Ja 'm creix la rabia!
Nolasco, jo no os responch
del modo que aixó aquí acaba.)
PERE. (Mireu que ho perderem tot;
moderau vostra arrogancia.)
DAM. La mía patria... es... Catalunya. .
tinch... quatre fills... á ma patria...
¡Disset anys... que 'ls infelissos...
no han abrassat... á sòn pare!
Ignoro... si viuhen ells...
y ma esposa idolatrada
ó si 'ls ha mort lo dolor...
no sabent... res del que 'm passa.
PERE. ¿Qu' os sembla, bon Berenguer?
¿A aquet deuríam lliurarne?
MARIA. ¡Nolasco, mon fill pateix! (*Que fins ara ha estat abrassant á Joan sens cuydarse de lo que passa.*)
REY. ¡Ea! Esculliu sens tardansa.
PERE. Lo conflicte es eminent...
un vell que la vida acaba... (*Per Damiá.*)
Disset anys qu' está sufrint
unas penas tan amargas...
quatre fillets que l' esperan
junts ab sa esposa adorada...
y vos que pèl vostre fill (*Á María.*)
haveu vingut aquí al Africa.
Tots los que haveu escullit
libres están ja embarcantse...
un sols ne falta, y dos, ¡dos
la mía ánima desgarran!
Rey d' Algeria, per favor,
pèl Cel feunos una gracia.
Permetaune que 'n lloch d' un,
sigan dos los lliurats ara.
REY. No puch ni vull consentir
ab lo qu' aquí se 'm demana.
Un ne falta, esculliune un
al moment, sens més tardansa,
perque las contemplacions
ja per moments se m' acaban.
BEREN. (Es clar, com que ja tè l' or.)
FLAVIÁ. (Morissis d' una vegada.)
MARÍA. (¡Dèu mèu! ¡quín presentiment!)
PERE. Rey d' Algeria, aquesta gracia...
REY. Esculliu ó al moment fora.
PERE. ¿Qué debem fer, bona mare?
MARÍA. Salvar lo mèu fill.
PERE. ¡No puch!...

MARÍA. ¡Nolasco! ¿y vostra paraula?
¿Tindreu valor per deixar
á mon amor aquí al Africa,
y que jo sola, sense ell,
retorni avuy á ma patria?
Nolasco, no 'm condemneu
á víurer desesperada,
considerau que deu anys
los mèus ulls ne ploran llágrimas
de sanch... ¡Salveu á mon fill! (*De genolls y desesperada com tement lo que sòn cor liprediu.*)
Una mare os ho demana.

REY. Acabeu, ó prompte fora.

PERE. ¡Oh situació trista, amarga!

BEREN. M' haguessiu cregut á mí,
la millor rahó l' espasa.

REY. A fora prompte.

PERE. Un moment.
Berenguer, aconsellaume.
¿A quí salvem?

BEREN. Per mi á tots.

PERÉ. ¿Pero cóm?

BEREN. A cops d' espasa.

PERE. No, que aixís tot ho perdríam.

BEREN. Allavors... podeu lliurarne...
aquet vellet moribundo...

MARÍA. ¿Y á mon fill no? ¡Cors infames!

REY. Preneulo y fora al moment.

MARÍA. ¡Deteniuvos! que una mare,
per salvar l' únich fill sèu,
veureu de lo qu' es capassa.
Africans, ohiume tots.
Jo 'm vench. ¿Quí es que vol comprarme?
Llibertau á mon amor
y 'm quedo jo vostra esclava.
Traballaré día y nit (*Tots los moros s' allunyan d' ella mirantla ab desdeny.*)
ab constancia sens queixarme;
mes responeume... ¿quí 'm compra? (*En lo colme de la desesperació.*)
Jo 'm vench; ¿quí compra una mare?
¡Fujan de mí! no m' escoltan.
Valor, fill de mas entranyas, (*Corrent á abrassar á son fill, tement que li van á robar.*)
pus ningú t' arrancará
de los brassos de ta mare.

REY. Separaulos al moment. (*Los moros apartan á María de Joan. Ella lluyta desesperadament perque no ho logrin.*)

MARÍA. ¡Assessins! ¡Dèu mèu! deixaume.

BEREN. Nolasco, jo no puch més.
¡Rey d' Algeria! (*Ab to amenassant.*)

REY. ¿Quí aquí parla?
Africans, que quedi pres
qui diga tan sols paraula.

JOAN. ¡Mare meva!

MARÍA. Joan... mon fill...
No puch més... la forsa... 'm falta.

REY. ¡Ea! las tropas al punt
que apartim á eixa canalla.

BEREN. Nolasco, surtím á fora
á preparar la venjansa. (*La guardia mora fa sortir als cristians del calabosso; los dos mercenaris aixecan á Damiá, 'l qual surt de l' estancia apoyat ab ells. María cau desmayada als brassos de Nolasco. Joan, lligat encara al pal, contemplant á sa mare.*)

FI DEL ACTE TERCER

ACTE QUART



Cuadro 10.zé—Lo frare de la Mercé

Saló curt en lo palau del rey de Algeria. Es de nit.

ESCENA PRIMERA

REY, SELIM, *luego* PERE NOLASCO

SELIM. Senyor, un dels mercenaris,
que apar ser lo principal
entre ells, ab mòlta insistencia
ab vos desitja parlar.

REY. Digauli que no vull rébrel,
que estich ja més que cansat
de tants rodeigs y misteris,
insults y... ¡Oh! ¡per Alá!
feu que surtin de ma terra
al moment eixos malvats
catalans, pus sols al véurels
m' irritan d' un modo tal,
que si prompte no s' allunyan,
no ho dupteu, fare un desmán.
De declarar nova guerra
aquí m' han amenassat...
¡S' han atrevit á insultarme,
sens temor, dins mon palau!...
¿Y jo he pogut tolerarho?
¡Per Alá! no 'm sè esplicar
lo terror que al cor m' inspiran
quan parlan los catalans;
qualsevol altre extranger
que com ells m' hagués parlat,
hauría fet degollarlo
al instant per mos esclaus;
mes ¡ells!... ¡me glassan! ¡m' espantan!
y es perque estich recordant
los destrossos que á mas tropas
los catalans han causat.
Digau que d' aquí s' allunyin
promptament, sens més tardar.
Si per ordre de sòn Rey
res me tenen de innovar,
que sols vinga un á parlarme,
un tot sol, no permetau
que 'n penetri aquí més d' un
sens escut y desarmat,
d' aquet modo, si 's propassa,
degolleulo sens tardar,
y sent sol, lo nostre crim
ningú justificará.

SELIM. Justament qui vol parlarvos

ve sol, y ab tanta humilitat,
que més qu' home, sembla anyell
que la vida 'ns ve á donar.

REY. Allavoras qu' entri, y prompte,
vingan tropas al instant
y digaulos que s' aguardin
en aquest saló inmediat. (*Mutis Selim.*)
¿Per qué aquí en mal hora
varen arribar
aqueixa caterva
de vils catalans?
¿Per qué ara, com sempre,
ne torban la pau
que 'l mèu cor ansía
poder disfrutar?

PERE. ¡Senyor!... (*Presentantse ab mòlta humilitat.*)

REY. Avant.

PERE. Dispensau
si torno á vostra presencia;
assumpto es de mòlta urgencia
lo que 'm porta aquí.

REY. Parlau.

PERE. Al trepitjar nostras naus,
ab fe, varem tots jurar,
nostra llibertat donar
per redimir los esclaus.
Una mare abandonada,
desafiantne tot perill,
aquí ha vingut per sòn fill
plorosa y desesperada.
Tot l' or qu' aquí havem portat
no n' ha sigut suficient
per llibertar al moment
al fill de que os he parlat.
Los trastorns y *barahunda*
que han passat á las presons,
han posat desde llavons
á la mare moribunda.
Y com clarament comprench
que la infelissa, afligida
sens sòn fill, perdrá la vida,
vinch á dirvos que jo 'm vench;
disposau de mí desde ara,
feume al punt encadenar,
si consentiu en tornar
lo fill á la pobre mare.

REY. ¡Vos! ¿un home que tant val,
rescatar á un fill del poble?
Tal conducta, es massa noble
perque sía natural.
La intriga y la mala manya
qu' emplea l' home traydor,
es la que usau, sí, senyor,
vosaltres, los fills d' Espanya;
y com ser tan generós
raras voltas aquí 's veu,
vos dich clar que m' enganyeu
y desconfío de vos.

PERE. ¡Pèl Cel que 's fácil enténdrer
perqué desconfiau de mí!...

un cor que sía mesquí,
un fet gran no pót compéndrer,
y es mòlt just qu' os admireu
del que vos he proposat;
com que 'l fet es elevat,
per xo vos no l' alcanseu.
Repetesch: si os convé 'l pacte
que os proposo ab noble fe,
cautiu aquí 'm quedaré
per sempre; lo tracte es tracte.
Vam jurarne, sens afanys,
ans de vindre al palau vostre,
pérdrer la llibertat nostra
per salvar nostres companys.
No 's penseu que sía faula;
un bon cor al bè 's resigna;
l' espanyol honrat y digne
com jo, cumpleix la paraula.
Calculeu bè, y compendreu
lo qu' os costa de compéndrer...
y es que jo 'm vinga ara á véndrer
per salvar á un company mèu.
Aymo á ma patria sens mida
y content la deixaré;
l' aymo tant, qu' heu de sabé
qu' es Catalunya ma vida.
Tinch d' ella necessitat
com las floretas del sol,
com lo cautiu veure vol
d' ell tan sols un raig daurat,
com los peixets de la mar,
las plantas de la rosada,
l' aucellet de la becada,
lo malalt de recobrar
la salut que veu perduda...
de tot quant estich parlant,
no hi ha res que valga tant
com ma patria tan volguda.
Y ab tot y 'l mèu gran voler,
morint per ella... anyorarla...
estich prompte á abandonarla
per cumplir lo mèu deber.

REY. No val lo que ponderau,
vostra patria, 'l cor enganya...

PERE. Lo lloch més pobre d' Espanya
val més que 'l vostre palau. *(En un arranch.)*
¡Y Catalunya! la perla
del Mediterráneo es,
laboriosa per demés;
¡y no tinch jo de volguerla!
¡si no trobo comparansa
per ella! y mon pobre cor,
¡oh! no ho dupteu, gran Senyor,
se vá á morir d' anyoransa
sens Barcelona, ciutat
que vos tractau ab desdeny...
sens véurer lo blanch Montseny
y los cims de Montserrat.
Pero 'm causa tal condol
una mare en gran perill,

pus no recobrant sòn fill,
morirá ans d' eixir lo sol;
que vinch mòlt determinat
á salvar un germá mèu,
y vos suplich que accepteu
llibertat per llibertat.

REY. Patriotisme es per demés
lo vostre, y si bè 's mira...

PERE. Tal propósit me l' inspira
LA REYNA DE LAS MERCÉS,
la que guía nostras naus
com á refulgent estrella,
y pensau que tan sols ELLA
redimir pót los esclaus.
¡ELLA! que valor me dòna
perque 'm vinga jo á entregar,
me sabrá ben rescatar
retornantme á Barcelona.
¡Verge pura! protectora (*Invocant al Cel.*)
dels esforsats catalans,
m' entrego á las vostras mans;
no 'm desampareu, Senyora.
Res no 'm fará desistir.
Senyor... (*Suplicant.*)

REY. No acepto per ara.

PERE. ¿Que no, diheu? ¡Ay pobre mare, (*Ab gran pesar.*)
que del pesar va á morir!
Rey d' Algeria consentiu...

REY. Doneume doscents doblons
ó deu catalans dels bons
y vos retorno 'l cautiu.

PERE. ¡Aixís de nostra miseria
abusa vostre mal cor!
¡Si os hem donat tot l' or
que portavam, Rey d' Algeria!
¡La pietat de vos s' allunya
y una mare va á morí!

REY. ¿Y qué se me 'n dona á mi
que mori tot Catalunya?
Nolasco, ¿no heu calculat
que durant la nostra guerra,
lo catalá es qui en la terra
més mal al moro ha causat?
Sent donchs d' aquesta manera,
vos torno jo á repetí:
¿qué pót importarme á mi
que moria l' Espanya entera?
Venjansa fera al moment
la rassa mora 'm demana;
de béurer sanch catalana,
Nolasco, n' estich sedent.
A fora súplicas vanas;
los fills no vull retornar,
en que morian de pesar
las matronas catalanas. (*Moviment de Nolasco.*)
Fora, no més discussions...
(la sanch me bull dins las venas,)
ó vos prench, y entre cadenas
vos faig dur á las presons.

PERE. Preneume, donchs, en bon hora; (*Fora de sí.*)

cor de fera vos teniu
quan los ays aguts no ohiu
d' una matrona que plora;
quan de naltres abuseu
sens respecte al nostre nom,
y per rescatar á un hom,
goseu demanarne deu,
¡y quan tot l' or os hem dat,
insulteu nostra miseria!...
¿es aquesta, Rey d' Algeria
la vostra legalitat?
Es un Rey qui aquí 'ns envía
y ab vos nos mana parlar,
á mon Rey sabré esplicar
eixa terca *felonía*.
Vostre indigne cor de fera
nostres acers blandirán;
los cautius rescatarán
bandera contra bandera.
No vulgau probar fortuna,
apurant fins al estrem,
ó aquí ab En Jaume vindrem
á bátrer la mitja lluna.
Venjansa crida 'l trastorn...
no atenent cosa tan seria,
preparauvos, Rey d' Algeria,
pus prompte estem de retorn. (*Va á sortir.*)

REY. Atúrat, catalá altiu.
¡Selim!

SELIM. Senyor... (*Sortint.*)

REY. Al moment
que quedi aquest delinqüent
en nostras presons cautiu. (*Selim y dos moros lligan á Nolasco ab cadenas.*)
Carregaulo de cadenas
sens compassió ni pietat,
que passia, es ma voluntat,
las més horrorosas penas.

PERE. Si 'm maneu martirisar,
no ablandareu m' arrogancia;
seré més ferm, la constancia
sols lo perill pót probar.
¡Haveu provocat la guerra
y la tindreu sens tardá!...
Sòu lo Rey més inhumá
que ha viscut sobre la terra.

REY. Apartaumel del devant;
á las presons lo porteu,
y desprès vos anireu, (*Á Selim.*)
sens pérdrer temps, al instant,
á trobar los campeons
qu' ab eix vil «han arribat,
y 'ls direu: per son rescat
vol, mon Rey, dos mil doblons.»
Que vingan prompte á lliurarlo,
no prolongant sa agonía;
del contrari, cada día
manareu martirisarlo.

PERE. Es infame aquesta acció
y á Dèu compte 'n donarás.

Rey d' Algeria, pagarás
cara la teva traició.

MUTACIO

Quadro 11.zé — Traició per traició

Cambra d' una galera. Al fons escala de pujar á coberta.

ESCENA II

BERENGUER, FLAVIÁ, *dos guerrers, luego* SELIM; *Flaviá ab un traje de moro penjat al bras.*

BEREN. Pujem á sobre cuberta
per posarnos tots d' acort;
nostres amichs esperantnos
están ja disposats tots
á dar lo cop decissiu;
ó tots libres ó tots morts,
no torno jo á Barcelona
sens que 'n falti ni un tan sols.
¿Quí ha vist á en Pere Nolasco?

FLAVIÁ. Va sortí á entrada de fosch
de la nau, dihentnos qu' anava
á parlar ab un pilot
de las galeras vehinas;
mes no era vritat aixó,
pus que ni 'l pilot l' ha vist
ni cap de naltres tampoch.

BEREN. Abrigo certa sospita...

FLAVIÁ. La mateixa que tinch jo...

BEREN. Y es que s' ha entregat al moro...

FLAVIÁ. Pensavam igual tots dos.

BEREN. Si es cert aixó, urgeix més l' hora
de jugarne 'l tot per tot.

FLAVIÁ. En quant á mi, estich apunt.
Vaig á dirvos ma intenció.
Aquest vestit conservava
com la reliquia millor.
No sè per qué 'l cor me deya...
—¡es clar, com que 'l tinch tan bo!—
qu' havía de serne útil;
era 'l que portava jo
quan váreig estar cautiu
per culpa d' aquell traydor.
Si disfressantme de moro,
puch penetrá á las presons
y entregar armas als nostres,
secundant lo nostre acort,
potser pugam rescatarne,
no sols als cautius, sí al or
qu' havem donat al d' Algeria,
que axí se li tornés foch
y abrusés á sòn palau
y als moros y á Algeria y tot.
Bon cor tinch, pro quan m' exalto,
sò un Nabucodonosor,
un tigre, una hiena, un..., basta,
me sembla que ja he dit prou.

BEREN. Y Nolasco en tant no arriba.
FLAVIÁ. Senyor, si ho permeteu vos,
pujaré á dalt á informarme
si saben d' ell, pus sino...
BEREN. Sí, Flaviá, indaga, pregunta...
FLAVIÁ. Al punt estich de retorn.

ESCENA III

BERENGUÉR, *dos guerrers, luego* FLAVIÁ *molt preocupat. Després* SELIM *y* AMER-ABDUL.

BEREN. Per minuts conto las horas,
lo temps me passa volant.
y pèl Cel que 'l mèu carácter
no es per sufrir ni esperar.
Quan penso que ja podríam...
FLAVIÁ. ¡Senyor! se... *(Sortint mòlt apressurat.)*
BEREN. ¿Qu' está passant?
FLAVIÁ. Passa... hi ha... No sè cóm dirho...
BEREN. ¿Són aquí 'ls moros?...
FLAVIÁ. Sí...
BEREN. Vaig...
FLAVIÁ. No, no són aquí, es di, hi són...
es dir... no... sí... *(No sabent cóm esplicar lo que ha vist.)*
BEREN. Acaba aviat.
FLAVIÁ. Dalt la galera hi ha moros...
BEREN. ¡Cóm! ¿qué dius? ¿Á dalt la nau?...
¡Corremhi!...
FLAVIÁ. No, deteniuvos;
no 'ns venen pas á atacar.
BEREN. ¿Qué volen donchs?
FLAVIÁ. Los envía
sòn Senyor y principal
á parlar ab vos.
BEREN. Que baixin.
FLAVIÁ. ¿No sabeu quí va al devant
d' eixos moros que os he dit?
En Selim, aquell malvat
que, haventli salvat la vida
per gracia, me feu esclau.
BEREN. Que sols ne baixin dos d' ells;
los demés quedin á dalt
y que 'ls nostres los vigilin
sense ni un moment parar.
FLAVIÁ. ¡En Selim va ab ells!... *(No sabent cóm ferli entèndrer.)*
BEREN. No importa.
FLAVIÁ. ¿Que no importa? ¡Recaram!
Ell me va fer...
BEREN. Fes que baixin
dos d' ells, prompte.
FLAVIÁ. Bè, ja hi vaig.
(¡Ay Selim, Selim, Selim! *(Pujant l' escala y mútis.)*
Ja 't veig penjat dalt d' un pal.)
BEREN. ¡Lo Rey d' Algeria 'ls envía *(Cavilós.)*
á parlá ab mí! allavós
previnguemnos, per si fos
una nova *felonía.*

SELIM. ¡Senyor! (*Baixant per l' escala seguit de Amer. Flaviá l' últim y queda com vigilant.*)

BEREN. Parlau al moment
sens rodeig, mòlt breu y clar,
pus no sò home de passar
lo temps miserablement.

SELIM. Pere Nolasco ha vingut
al palau de mon Senyor
y s' ha permés lo traydor
insultarlo resolut.
Portarlo á nostras presons
nostre Senyor ha manat,
y exigeix per sòn rescat
que doneu dos mil doblons;
del contrari, agudas penas
vostre company passará,
y esteu segur, morirá
sepultat entre cadenas.

BEREN. ¡Llamp del cel! ¡Un altre excés!
¡altre vil é indigne acció!
Traició per traició
y veurem quí podrá més.
Com ton Rey, jo faig esclaus
als que parlarme heu vingut:
Flaviá, puja resolut
á seguir las nostras naus
y mana...

FLAVIÁ. (Ara va de veras.)

BEREN. Que tots los moros que hi han,
sigan lligats al instant
en los pals de mas galeras,
y sense contemplacions
la vida no se os perdona
si 'l Rey d' Algeria no dòna,
per rescat, deu mil doblons.

SELIM. Obreu com los homes vils,
perque esteu en vostres llochs...

FLAVIÁ. ¡Si 'n demana massa pochs! (*Frenétich.*)
Jo 'n demanava cents mils.

BEREN. Al punt, Flaviá.

FLAVIÁ. Vaig. (*Disposantse á sortir.*)

SELIM. Surtim. (*Volent ferho també.*)
Permetau... (*A Berenguer, que 'ls impideix lo pas.*)

BEREN. No os puch complaure. (*Impedint que passin.*)

SELIM. Mireu... (*Insistint.*)

BEREN. Que 'l cap vos va á caure
si déu un pas. (*Trayent l' espasa y amenassantlos.*)

FLAVIÁ. (¡Ay Selim!) (*Content al véurer l' acció de Berenguer y mutis.*)

BEREN. Pus que tot l' infern s' hi empenya,
obrem com lo criminal;
som catalans; si obrem mal,
es vostre Rey qui 'ns ho ensenya.

SELIM. ¿Qué 's dirá del que 'ns fa esclaus
obrant d' un modo tan ruhí?

BEREN. Tot lo mateix que 's pót di
del Rey vostre. Estem en paus.

SELIM. Penseu que tal traició
nostre Rey vindicará.
BEREN. Ans qu' ell me vingui á trobá,
es fácil que hi vagi jo.
Y acabem; vos quedareu
aquí pres. *(A Selim.)*
SELIM. (¡Acció malvada!)
BEREN. Y vos al punt l' embaixada *(A Amer.)*
á vostre Rey portareu.
Li direu, y va de veras,
que ó 'm torna 'ls presoners mèus
ans de demá, ó penjo als sèus
en los pals de mas galeras.
Que 'ls vinga prompte á cercá,
pus si mos intents vol torsa
y juguem forsa per forsa,
ja veurem quí guanyará.
Ja ho sentiu. Fora al moment. *(Mutis Amer.)*
Lligueu aquet. *(Per Selim. Los dos guerrers obehint.)*
SELIM. ¡Ah malvats! *(Resistint.)*
FLAVIÁ. Los de dalt ja están lligats. *(Sortint mòlt satisfet.)*
BEREN. Esperem; perfectament.
Qui sembra mal, es mòlt just
que mal reculli; ademés,
la pena del Talión, es
la justicia del injust. *(Los dos guerrers han acabat de lligar ab cordas á Selim y 'l col-locan sobre un silló. Berenguer se 'n va pèl fondo.)*

ESCENA IV

FLAVIÁ, SELIM, *dos guerrers*, *luego* BERENGUER, *desprès* AMER-ABDUL

FLAVIÁ. ¡Per fi ab ell me deixan! *(Goijós.)*
¡Oh quánt ansiava
que arribés eixa hora
per mi tan buscada! *(Pausa.)*
Sòch jo, *señor mío*, *(Donant un cop fort á la espatlla de Selim.)*
jo sòch, gran tunante.
Sis anys, sis anys justos
que buscante anava.
Dígasme, ¿'m coneixes,
Selim Adul Babia,
y Amir y *Ali-Oli*,
y Abenamá y... basta?
Dígasme... ¿'t recordas
d' aquella vegada
que, rendit de veras,
als mèus peus vas cáurer?
¿No saps que vas dirme
«¡No 'm matis, sòch pare!»
y 'l mèu cor, qu' es tendre
y dols com la malva,
't va dir... «Aixécat,
»Selim Adul Babia,
»la vida 't perdono.»
Y tu, gran canalla,

al punt que vas véurer
que 'm caygué la espasa,
¿qué vas fer, grandíssim?
¿Qué? Vas agafarme
y 'm lligas y 'm portas
presoner á l' Africa,
y aquí... ¡vaig sufrirne
penas mòlt amargas!
¡Mes ara tremola!
Tremola 't dich ara,
pus en que vinguessin
tota ta vil rassa
y 'ls peus 'm banyessin
mil voltas ab llágrimas,
de ser cautiu nostre
ningú no te 'n salva.
Sí, que á ferro mori
'l que á ferro mata,
y lo qu' es d' aquesta
créu que no t' escapas.

SELIM. ¡Per Dèu, deslligueume:
las cordas me tallan
las carns, me penetran!...

FLAVIÁ. Aixís jo 'm queixava,
y tu, cor de bronze,
ni sols m' escoltavas.
Ets un cautiu nostre,
y... paga qu' es gata.
¿No hem pagat nosaltres?
donchs també tu paga.
Y prompte, de seguida,
perque si no pagas,
lligat d' aquest modo
vindrás cap á Espanya;
y quan allí arribis,
á dintre una gabia,
mateix qu' una fera,
't tancarem, *¡vaya!*
Y jo vindré sempre,
y voltant la gabia,
diré... «Selim, fera...»

SELIM. ¡Ay! *(Per lo que sufreix.)*

FLAVIÁ. «*Dame la pata.*»

SELIM. ¡Oh! ¡quína injusticia!
Rassa catalana
d' Alá malehida...

FLAVIÁ. Mira, si no callas, *(Amenassantlo ab lo punyal.)*
un punyal 't clavo
aquí á la garganta.
Del bon cor no abusis,
perque si m' exaltas
y 'm ve á la memoria
aquella murriada,
seré capás...

BEREN. Déixal. *(Baixant l' escala seguit de dos guerrers.)*

FLAVIÁ. *¡Ah! manda quien manda.* *(Resignat.)*

BEREN. Fins á dalt arriba;
ves si la embaixada
torna del Rey moro.

FLAVIÁ. No 'm miris, canalla, *(Á Selim.)*
perque si m' irritas,
ni Cristo no 't salva.
BEREN. Déixal.
FLAVIÁ. ¡Oh! quan penso
qu' ell va ser lo...
BEREN. ¡Basta!
Obeheixme prompte.
FLAVIÁ. Senyor, aquí baixa. *(Al véurer sortir á Amer.)*
AMER. Diu mon Senyor, que 'ls esclaus
qu' haveu fet, vol sens demora,
ó demá, al náixer l' aurora,
vindrá á cremar vostras naus.
BEREN. Digauli que tal tropell
no podrá pas conseguí,
qu' ans de qu' ell m' ataqui á mí
aniré jo á atacá á n' ell.
Fora prompte, ¡oh! no puch més, *(Mutis Amer.)*
¡sigui donchs, ja que á Dèu plau!
Porteu á aquet dalt la nau
y lligaulo ab los demés;
que al punt vesteixin la malla
tot los nostres, al moment,
pus precipitadament
anem á entrar en batalla. *(Los dos guerrers se n' emportan á Selim.)*

ESCENA V

BERENGUER *y* FLAVIÁ

BEREN. Ves á vestir l' armadura.
FLAVIÁ. Á disfressarme me 'n vaig
ab aquet vestit de moro;
los moros que ho sòch creurán
y... ara m' acut una idea.
Si la sabeu esplotar,
tinch fundadas esperansas
que 'ns será de utilitat.
Feu treure 'ls trajos que portan
los moros que tenim dalt;
vestiu ab ells l' avansada
que ab nosaltres anirá;
los moros, axins que 'ns vegin,
pensarán, es natural,
que 'ls que s' acostan són moros
y 'ls deixarán libre 'l pas;
desprès... vindrá lo demés.
BEREN. No 'm sembla gens mal pensat.
FLAVIÁ. Com la nit nos protegeix...
BEREN. Conformes, aprobo 'l plan.
FLAVIÁ. Los moros que á dalt teniu
feulos vestir de cristians;
y si sent nosaltres fora,
ataquessin nostras naus
los moros...
BEREN. Comprench l' idea,
als sèus assessinarán
pensantse ser... Sens temps perdre
anem l' obra á comensar.

FLAVIÁ. Tinch un cap y un cor que valen
més que las arcas reals. *(Pujan precipitadament por la escala.)*

MUTACIO

Quadro 12.zé—La redempció dels cautius

Fortificació ahont se guardan los cautius cristians; al fons una muralla hont s' hi passeja un centinella moro. Complerta fosquedat.

ESCENA VI

PERE NOLASCO, *vestit d' esclau y lligat á un pal que hi haurá á la dreta del teatro.* JOAN *íd. íd. á l' esquerra; varios cautius dormen per terra, tots lligats ab cadenas, las quals están subjectes á unas anellas de ferro amarradas á las parets. Escala á la muralla.*

PERE. ¡Verge pura, Mare
del pobre cautiu,
lliuraune, Senyora,
á tant infelís
que penas amargas
van passantne aquí!
¡Veniu á lliurarnos,
Senyora, veniu,
qu' es inaguantable
lo que aquí sufrim!
JOAN. ¡Mare meva, mare!
¿Per qué no m' ohiu?
¡Veniu, perque os crida
lo vostre aymat fill!
¿Qué será ja d' ella?
No déu existir,
pus que la tragueren
mitj morta d' aquí.

ESCENA VII

Dits, lo REY *y* AMER-ABDUL

AMER. Sí, gran Senyor, tal resposta
ha donat en Berenguer...
REY. ¿Es dir qu' ans de que jo hi vagi,
diu que volen venir ells?
Bravatas dels catalans.
¡Oh, sí! bravatas no més.
¿Qué vindrá ha dit? poch ho temo;
sòch aquí mòlt més fort qu' ells,
y si per desgracia seva
cauhen baix de mon poder,
tinch de ferne una matansa
que 'ls servirá d' escarment.
Que descansin nostras tropas,
y ans de que 'l sol per Orient
ab sos raigs d' or il-lumini,
ab feresa atacarem
totas las naus catalanas

qu' están en lo port d' Algé.
AMER. Mes, ¿y si 'ns atacan antes?
REY. Ja s' hi pensarán per cert.
AMER. Donchs ab l' orgull que parlava...
REY. D' orgull ne tenen per cent;
mes en tot, no olvidarán
que són en port extranger,
com tindrán á la memoria
d' aquestos los sufriments.
Tots caurán á las mans nostras,
y allavoras ¡guay! ¡guay d' ells!
AMER. Dispensau, volía dirvos
que hi ha certs cautius vellets
que no poden traballar;
lo cansanci, fam y set
los tenen ja tan rendits...
REY. Si no 'ns poden servir més,
llensaulos al punt al mar
y que més no 's parli d' ells.
Tractaulos ab gran rigor,
traballs, penas, nous torments,
y á las donas, los malalts
y 'ls qu' heu dit que ja són vells,
si pèl traball no serveixen,
al mar tots sens pérdrer temps.
Seguiume, que á preparar
l' atach per demá anirem.
Per ara, res hi ha que témer;
quan surti 'l sol, ja 'ns veurem. *(Se 'n van. Llarga pausa. Lo centinella 's troba ara al estrem dreta del teatro. 'S veu pujar per lo de la esquerra á Berenguer, Flaviá y á altres catalans vestits de moro. Axís que han pujat los dos primers, Flaviá fa senya á Berenguer com indicantli 'l centinella. Sorpresa de tots, y anavan á retrocedir com per temor de serne espiats quan de prompte Berenguer se repensa, fa certa senyal á Flaviá y 'ls dos s' adelantan resoludament; al ser al centro de la muralla, lo centinella s' apercibeix d' ells; mes creyentlos moros, los deixa acostar. Berenguer, que ha comprés que l' engany marxa, s' acosta resoludament al centinella y li dona una punyalada; aquet fa un ¡ay! y cau mort. Al sentir lo crit del centinella, Pere y Joan fan un moviment de sorpresa, dirigint la vista al fondo, indagant tot quant passa ab gran inquietut.)*

ESCENA VIII

BERENGUER, FLAVIÁ, PERE NOLASCO, JOAN, *cautius, guerrers vestits de moro.*

BEREN. Avant. *(Á mitja veu.)*
FLAVIÁ. Deteniuvos. *(Idem.)*
BEREN. ¿Qué?
FLAVIÁ. Mireu allí 'l centinella.
BEREN. Es vritat.
FLAVIÁ. ¿Qué fem?

BEREN. No ho sé.
Avant.
CENT. ¡Centinella alerta!
BEREN. Juguemne lo tot per tot.
Impossible es torná arrera.
FLAVIÁ. 'Ns mira.
BEREN. ¡Y calla! 'ns creu moros.
Valor y avant ab la idea.
CENT. ¡Ay! *(Al rébrer la punyalada.)*
PERE. ¡Qué veig!
JOAN. ¡Qué passa allí!
PERE. ¡Quín esglay!
JOAN. ¡Quína sorpresa!
BEREN. Ara que pujin las armas.
FLAVIÁ. Amunt, aneu fent cadena. *(Y tornant á la part que han pujat, van trayent mòltas espasas que se suposa que l' un las dòna á l' altre.)*
BEREN. Quan sigan totas á dalt,
pujeu junts sense temps pérdrer.
JOAN. ¡Pro, Dèu mèu! ¿quí són aquells?
PERE. ¡Son moros! ¡Justicia eterna!
BEREN. Ara avant; ¿ahónt es l' escala? *(Flaviá senyala l' escala de la muralla á Berenguer. Aquet baixa per ella.)*
JOAN. ¡Baixan!
PERE. ¡Que 'ns salvi la Verge!
BEREN. ¡Pere Nolasco! *(Á mitja veu, buscant entre 'ls cautíus.)*
PERE. ¡Quí 'm crida!
¡Jo conech la veu aqueixa!
¿Quíu sò vos?
BEREN. En Berenguer...
PERE. ¡Berenguer! No puch compéndrer...
Mes ¿cóm...
BEREN. Silenci, Nolasco,
cosas que 'l Cel las decreta.
¡Ea! al punt, sens dilació,
trencau de tots las cadenas
y que vagin escapantse...
FLAVIÁ. Sí, sí, ja entench, per la bretxa
qu' ocults hem pujat nosaltres.
Germans mèus, á la tarea.
¡Valor! tots som catalans.
JOAN. Mes ¿cóm...
FLAVIÁ. Prou, calla y segueixme. *(Los catalans, disfressats, van desfent á tots los cautius y acompanyantlos cap dalt de la muralla, fentlos baixar pèl mateix lloch que han pujat los primers. Quan van á baixar los ultims cautius, entra Amer ab varios moros que se suposa van á rellevar la guardia.)*
PERE. ¡Oh! Berenguer, sòu un sant.
BEREN. Lo que sòch ara una fera.
No permeti Dèu que 'ls moros
fassin fracassar l' idea,
perque vinch determinat
á matarne tres dotzenas.
Tots van sortint, ara es l' hora.

ESCENA IX

Dits, lo REY *ab guardias moras y* AMER.

REY. Redobleu la guardia aquella...
¡Qué veig! faltan los esclaus.
¿Ahónt son?

BEREN. Aquí, cor de fera. *(Desde dalt la muralla ab bravura.)*
Vínals á buscar, Rey moro,
que al detrás mèu tots t' esperan.

REY. ¡Berenguer! ¡Ell altra volta!

BEREN. ¡Altra volta, y ara y sempre!
Per tu, som los catalans
una *pesadilla* eterna;
rescatarem los esclaus
que tu, lligats en cadenas,
los robas la llibertat;
¡llibertat!... aqueixa prenda
que 'ls cors honrats vivifica
y es lley de naturalesa,
y cremarem ton palau,
destruhirem tas galeras
y las turbas de sayons
que nit y día 't serveixen:
y quan res per destruhir
en ton poder ja no hi quedia,
destruhirem, sempre ab gloria,
ta miserable existencia.
¡A ells! ¡Visquia Catalunya!
¡Sant Jaume y á la pelea! *(Combat general. Apareix en lo firmament la Verge de las Mercés rodejada d' arcángles y serafins. Lo teatro s' il-lumina per graus. Marxa bélica per l' orquesta.)*

FI DEL ACTE QUART

ACTE QUINT



Lo port de Barcelona; á l'esquerra un estrado ab escalinata ahont estará sentat lo Conceller en Cap de Barcelona, tenint al sèus costats los demés Concellers. Gent del poble, baylarins, etc. passejantse pèl fondo ab rams de llorer, de oliva y palmas. Tot adornat lo més possible ab banderas, etc.

Quadro 13.^{zé} — Arribada dels cautius á Barcelona

ESCENA PRIMERA

CONCELLER EN CAP, *Concellers, baylarins, poble, etc., etc.*

CONC. ¡Gran día, amichs mèus, gran día!
Al port están arribantne
los esforsats campeons
qu' allá en l' interior del Africa
los rigors han arrostrat
de la rassa mussulmana.
Agrahida Barcelona
de tant valor, se prepara
per rebre á tants valents héroes,
honra de la nostra patria.
Sobre ser forta en sa empresa,
es la rassa catalana
tant com pót serne obsequiosa,
y aprop mèu espera ab ansia,
ab lo cor ple d' alegría,
darne ab goig una abrassada
als infelissos cautius
que retornan á sa patria.
Pares que als fills espereu,
secau ja las vostras llágrimas.
Per consolarne las penas
de separació tan llarga,
los trossos de vostres cors
arribarán sens tardansa.
Lo que ha sigut fins avuy
tan sols agonía amarga,
siga desde aqueix moment
regositj y benandansa.
Festejau com se mereixen
als que á las prendas més caras
del cor paternal retornan.
¡Visca Barcelona aymada!
que tant bè sap apreciar
l' abnegació magnánima
dels campeons valerosos...
tant valor, empresa tanta.
Miraulos, las naus al port

ab orgull van arribantne...
¡Gloria als redemptors més dignes
de la terra catalana! *(Passan las naus pèl fons, perdentse per la part dreta. Aixís que va acabantse la relació, s' observa cert moviment de part del poble que ansiós está mirantne cap á la dreta. Crits de ¡Viscan los redemptors y la* REYNA DE LAS MÉRCÉS! *Lo Conceller en Cap s' aixeca al véurer sortir á Berenguer y á Pere Nolasco, als que segueixen Flaviá portant presoner á Selim; María abrassada ab Joan, son fill; Damiá apoyat de dos mercenaris, y una comitiva de esclaus, guerrers y poble.)*

ESCENA II

Dits, BERENGUER, PERE NOLASCO, FLAVIÁ, SELIM, MARÍA, JOAN, DAMIÁ, *mercenaris, esclaus, guerrers, etc. Nolasco ab lo pendó de la Mercé, Berenguer ab lo de Catalunya, tots anirán sortint al compás de una marxa que toca l' orquesta.*

CONC. ¡Berenguer! *(Corrent á abrassarlo.)*
BEREN. ¡Senyor!
CONC. ¡Nolasco! *(Idem.)*
¡Flaviá! ¡Y un moro! *(Per Selim.)*
FLAVIÁ. Ja ho veu,
també portem una mostra
d' aquellas feras d' Algé.
¡Enrera! Que ningú 'l toqui; *(Al poble, que rodeja á Selim mirantlo ab estranyesa.)*
aquet moro es mèu, es mèu.
Jo mateix vull tíndrer l' honra
de presentarlo á mon Rey,
y la sentencia que dicti
la executo jo mateix;
y encara que tinch lo cor
més dócil que 'l d' un anyell,
si 'm mana que l' estranguli,
l' estranguláré al moment.
CONC. Perdonar nostra lley mana...
FLAVIÁ. La nostra, pero la d' ells
mana fè patí 'ls esclaus,
si no que ho diguin aquets.
Y en fi, no han pas ells de dirho,
prou que ho puch dir jo mateix.
No 'm miris, cara de fera; *(A Selim.)*
no 'm miris, lleig, ¡més que lleig!
Si tornas á alsar la vista
per mirarme solzament,
no diré 'l cap, ni la cara,
sino la punta del peu,
t' entrego á n' al populatxo,
que sens dupte está sedent
de la sanch d' aquestas feras
que sols se crían á Alger,
y 't destrossa y ... 't *requiescat*,
de tu no se 'n parla més.
CONC. ¿Y vos també, bona mare? *(A María.)*

MARÍA. Ja ho veu, senyor Conceller;
jo, que he recobrat al fill
perque aixís ho ha volgut Dèu,
y sa Mare inmaculada
LA REYNA DE LAS MERCÉS.
¡Oh! no ho dupteu, pus sens ELLA
nosaltres ¿qu' hauríam fet?
Senyor, es incalculable
lo que tots havem sufert.
Hem vist la mort prop nosaltres,
no una vegada ni cent,
sino ¡sempre! ¡sempre!... sempre.
Un perill constant é inmens
desde que várem sortir
del port ahont arribem,
havem arrostrat, Senyor.
Un grapat sols de valents
han desafiat impávits
las furias del rey d' Alger.
Jo, que he sigut testimoni
de tot quant dich, no comprench
ni sè esplicarme 'l valor
de nostres dignes guerrers.
Varen jurar morir tots
ó rescatarne 'ls pobrets
que en tristas presons patían
duras penas, fam y fret,
y aquí están, Senyor, las probas
de si 'l jurat han cumplert.

CONC. En efecte, bona mare,
ho veig claríssimament.
Are, escoltau. bons amichs:
jo tinch l' encárrech del Rey
de presentarvos á tots
á sòn palau al moment,
pus que vostra expedició
lo Rey desitja saber.

BEREN. Marxem, donchs.

FLAVIÁ. No 'm miris, creume, (*A Selim.*)
pensa que ja no puch més
y que 'm tens la mosca al nas
desde qu' hem sortit d' Alger.

CONC. Pus en marxa.

MARÍA. Anem, mon fill.

PERE. Seguiunos tots, germanets. (*Torna á repetir la marxa y van sortint per l' esquerra ab lo mateix ordre que hàn entrat, precedint la comitiva los Concellers. Lo poble segueix detrás de tots.*)

MUTACIO

Quadro 14.zé — Justicia del Rey En Jaume

Rich saló en lo palau de En Jaume. Taula y silló regio, porta d' entrada á l' esquerra, enfront un balcó.

ESCENA III

JAUME *y alguns escuders: luego la comitiva de la escena anterior, excepte Selim y Flaviá.*

ab los cautius han tornat!
Aqueix fet tan esposat
sa valentía pregona.
Premiaré, ben resolut,
los sèus esforsats serveys,
qu' es obra digna dels Reys,
galardonar la virtut.
Marxau, y quan d' arribada
estigan los redemptors,
que se 'ls dispensin honors
y se 'ls franquegi l' entrada.
Als macers majors, manau
que cumplesquian mas ofertas;
pera tots sían obertas
las portas de mon palau.
Que vegi 'l poble cóm jo
premio 'l bè tal com se déu...
á tots ells permetereu
la entrada sens distinció.
Com los Reys deuhen fer obras
de testimoni eloqüent,
repartireu al moment
mòltas almoynas als pobres.
De aquets al apotentat,
desde 'l vassall fins al noble,
que celebri tot lo poble
eixa gran solemnitat.

POBLE. ¡Viva!
JAUME. ¿Quí es que va cridant? (*Dirigintse al balcó*).
POBLE. ¡Viva Catalunya! ¡Viva!
JAUME. ¡Qué veig! Es la comitiva
que ab los cautius va arribant.
¡En Nolasco! ¡En Berenguer!
¡Ells són! ¡Valerosa grey!
Encar que sía sòn Rey,
en rébrels vull sè 'l primer. (*Dirigintse á la porta de entrada.*)
Avant, redoblau los passos,
senyors, que jo estich ansiant...
BEREN. Los peus daunos al instant... (*Surten tots per ordre.*)
JAUME. Los peus no, amichs mèus, los brassos.
Per galardonar estich
vostra empresa com es lley;
no es qui os parla vostre Rey,
qu' es vostre més gran amich.
Desitjo, sens dilació,
que espliqueu ab claretat
los traballs que haureu passat
en la vostra expedició.
Espliqui, donchs, cada qual
los sèus fets, pus esta volta,
per jutjá y premiá, os escolta
vostre Rey y principal,
BEREN. Nolasco déu sè 'l primer.
PERE. Ans que vos no obro la boca;
teniu més edat y os toca
de dret.
JAUME. Parlau, Berenguer.
BEREN. Conforme aquí 's va acordar
y cumplint nostra tarea,
nos embarquem ab l' idea

qu' es inútil relatar.
Cumplint, donchs, missió tan seria,
en Alger desembarquem
y la venia demanem
per parlá ab lo Rey d' Algeria.
Mes ell, que pensava torsa
l' intent gran qu' allí 'ns portava,
casi á rébrens se negava,
y si ho va fer, fou per forsa.

JAUME ¿No vau dir que allá en mon nom...

BEREN. Tot quant se podía dir...

JAUME. ¿Y 'l Rey ne va contradir?

BEREN. Lo Rey d' Algeria es un hom
qu' es valent sols en sa casa,
y com jo ja 'l coneixía,
ja os vaig dir que convenía
la millor rahó, la espasa.
Y coneixentne jo aixó,
ma destra lo pendó empunya,
y li dich: «Es Catalunya
»ara qui os parla, no jo.
»Respectaune á nostra terra
»y á nostra esforsada grey...
»parlo; ó en nom de mon Rey
»vos declaro nova guerra.»
Y no creyeu que aceptés
la guerra; 's va repensar...
ab tot, si no puch parlar,
vos dich que faig un excés.
Ell, inspirat per l' infern
y obrant com un vil traydor,
¡volía robarnos l' or
que portavam! ¡Dèu etern!
Llavors l' or vaig agafar
y 'ls dich á tots: «Avanseu,
»que ans de que l' or me robeu,
»mil voltas lo llenso al mar.»
Vist aixó, jurá en sòn nom
lo de Algé ser moderat,
y convenim lo rescat
pagant cent doblons per hom.
Tots marxárem á las horas
á las presons, y os dech dí
que presenciárem allí
escenas desgarradoras.
Al veurens, se van alsar
los presos; naltres ploravam,
perque ¡ab tot l' or que portavam
no 'ls podíam rescatar
á tots! ¡Rellamp! ¡Plorar jo,
que sòch enemich del plor!
Sent los ulls mirall del cor,
ells me feren traició...
Y encar' que 'l rostre ocultava
y la rabia 'm consumía,
¡sens voler patir, patía!...
¡sens voler plorar, plorava!
Un ne faltava escullí
de cautiu... per ell anavan,
quan vegerem qu' assotavan

á aquell vellet qu' está allí. (*Per Damiá.*)
Una mare allí cridava:
«Pèl mèu fill dono mil vidas,»
y la sanch de las feridas
del pobre vellet rajava.
Compadescuts del pobret,
veyent al fill jove encare,
no escoltem més á la mare
per salvá 'l pobre vellet,
quan Nolasco, qu' aquí ostenta
lo mercenari pendó,
ab ferma resolució
al Rey d' Algeria 's presenta,
parlantli aixi: «Com comprench
»qu' una mare dolorida
»sens sòn fill perdrá la vida,
»vinch á dirvos que jo 'm vench.
»Disposeu de mi desd' ara,
»feume al punt encadenar
»si consentiu en tornar
»lo fill á la pobre mare.»
Lo d' Algé ab vils intencions,
péndrer á Nolasco mana,
y per sòn rescat demana
que doneu dos mil doblons.
¡Llamp del cel! vaig dirne jo
al sentir tal: «¡Altre excés!
»veurem donchs quí podrá més;
»traició per traició,»
y 'm vaig quedar també esclaus
als que 'm van dur la embaixada...
Vaig disposar que lligada
quedés la *turba* á las naus,
y ab sos vestits d' africans
varem sortir desseguida
resolts á pérdrer la vida
ó á salvar nostres germans.
Jo no sè si 'ns van compéndrer
ó 'ns estavan vigilant,
pus quan estavam saltant
la presó, 'ns varen sorpéndrer.
Tots los moros desseguida
furiosos 'ns atacavan;
mes com tots los mèus estavan
resolts á pérdrer la vida,
y quan perdut un se veu
y ab fe juga 'l tot per tot,
fa més del que ferse 's pót
y 's multiplica per deu,
y més quan desesperat,
de llibertat ja sedent,
lluyta ab forsa y ardiment
al sol crit de llibertat;
vaig dir que salvans volgués
la que 'l célich ceptre empunya,
¡La Perla de Catalunya!
¡La Reyna de las Mercés!
Fer aquet crit y al moment
vegerem que 'l cel brillava,
y una estrella il-luminava

lo enuvolat firmament.
Llavors l' africá traydor,
ab la llum s' acobardía,
y 'ls nostres més valentía
cobravan y més ardor;
y batentnos com lo llamp
quan destrossa sens obstacle,
quedavam com per miracle
nosaltres duenyos del camp.
Llavors los nostres, altius,
volían cassá al traydó;
mes com la nostra missió
era rescatá 'ls cautius,
haventlos á tots lliurats,
defensantnos com á braus,
vam arribá á nostras naus
á marxarne disposats,
y al moment ja la blanca ona
deixavam tras nostra vela,
dirigintnos ab cautela
al rich port de Barcelona,
olvidantne la tragedia
que entre 'ls moros varem fer,
duhentne algún presoner
que varem fè al port d' Algeria,
y aquí 'ns teniu, gran Senyor;
castigueunos si hem faltat,
mes si 'ls cautius s' han lliurat,
se déu, més que á ne 'l valor,
á la Verge, pus sols es
qui gloria al catalá dòna,
¡La Perla de Barcelona!
¡La Reyna de las Mercés!

Jaume. Gracias, amichs mèus, jo sò
qui admira tal resultat;
lo modo ab que haveu obrat
mereix, donchs, ma aprobació.
Lo excés vostre Rey dispensa;
com qui sòu, vos vau portar
y vos prometo donar
á tots justa recompensa.
Nolasco, vostre valor
sabré premiar ab afany,
com lo de vostre company
en Ramon de Penyafort.

Pere. Gracias, Senyor; mes desd' ara
vos recomano ab ardor
l' enteresa y lo valor
d' aquesta admirable mare.
Ab constancia sens igual
tingué fermesa suprema...
una mare així, es l' emblema
del carinyo maternal.

Jaume. ¿Lo fill rescatat haveu? *(A María.)*

María. Tots los perills he arrostrat,
mes he entrat en la ciutat
abrassada ab lo fill mèu.
Miraulo, es aquet, Senyor. *(Presentant á Joan.)*

Jaume. ¿Quína es la teva esperansa? *(A Joan.)*

Joan. Es tan sols péndrer venjansa

contra l' africá traydor.
JAUME. La pendrás, ja qu' axí 't plau,
mes de distinta manera.
A vos un premi os espera (*A María.*)
en aquest mateix palau.
Y tu, entre 'ls campeons (*A Joan.*)
que van contra lo africá,
ab lo grau de capitá
ingressa á ne 'ls esquadrons.
MARÍA. ¡Mon fill! que tornis me pesa
á lluytá ab gent tan malvada.
BEREN. Si ell morís, assegurada
teniu ja vostra vellesa,
están baix la protecció
d' un Rey que la fama exalta...
y á la paraula may falta
lo Rey Jaume de Aragó.
MARÍA. Mes si esclau tornas á ser
y entre cadenas pesadas...
BEREN. Per lliurarlo, mil vegadas
viu encara en Berenguer.
Olvideu ja lo passat;
si vostre fill ve ab nosaltres,
com salvans los uns als altres
mil vegadas hem jurat,
jo sabré al combat guiarlo,
sempre ab lo semblant altiu;
si torna á cáurer cautiu,
jo os prometo rescatarlo.
MARÍA. ¡Gracias, esforsat campeó!
BEREN. A Dèu donaulas, senyora.
Lo que jo faig en tot hora
es cumplir ma obligació,
y mentres puga en la terra
ab energía lluytá,
faré contra l' africá
guerra, guerra y sempre guerra.
Ara permetau, Senyó.
Aquets pobrets solicitan
vostre amparo, necessitan
de la vostra protecció.
JAUME. Que en aqueix instant mateix
se cumplesquia sòn anhel;
que 's cuydin, tots, ab lo zel
que sòn estat requereix.
Los qu' heu sufert ab valor
tantas penas, no olvidau
qu' es casa vostra 'l palau
de En Jaume 'l Conquiridor.
Retiraus. (*Tots anavan á sortir, mes de sopte 's presenta Flaviá y tirantse als peus del rey, diu:*)
FLAVIÁ. La gracia vostra
demano per du al moment
lo moro més delinqüent
qu' os presentaré per mostra. (*Y á una senyal del Rey, s' aixeca, va en busca de Selim, y presentantlo al Rey, diu:*)
Es aquet, sí, tothom sap
que tè 'l cor dur com la fera;
vos demano... una friolera,

que 'm deixeu tallarli 'l cap.

JAUME. ¡Tú, Flaviá!

FLAVIÁ. Jo... no, es dir... sí.
Vos sabeu que tinch bon cor,
mes per culpa del traydor
que os presento, vaig patí
mòlt de temps en Morería,
y á no rescatarme vos,
en mans del moro alevós
segur que encar' patiría.
Ara está en nostre poder,
sens que li quedi esperansa...
com lo crim crida venjansa;
jo sòn butxí tinch de ser.

SELIM. Senyor, salvaume la vida: (*Tirantse als peus d' En Jaume.*)
jo vull professar la fe;
jo gustós renegaré
de la mía rassa envilida,
y aquí en lo vostre palau
tan lleal vos haig de serví,
que vos jur' tindreu en mi,
més qu' un vassall, un esclau.

FLAVIÁ. Senyor, jo conech de sobras
que lo que diu tot són faulas;
ell tè mòlt bonas paraulas,
pro dolentíssimas obras.
Quan la sort un traydó 'ns dòna,
perque més traydor no siga,
allavoras se 'l castiga...

JAUME. ¡Oh, no, Flaviá! Se 'l perdona. (*Ab gran magestad. Aprobació de tots.*)

FLAVIÁ. ¡Perdonarlo! quan ell va
portarme sense conciencia...

JAUME. Aquí está la diferencia
que va d' un moro á un cristiá.
Quan lo sér més vil deplora
los mals que lo han envilit
y ab pena y arrepentit,
com aquet, los sèus mals plora,
allavoras perdoneu
al que os ha ofés, de seguida,
que 'l que plora en esta vida,
sas culpas perdona Dèu.

SELIM. Perdoneume, bon Flaviá, (*Agenollantse als peus de Flaviá.*)
si os vaig fè una alevosía...

FLAVIÁ. ¿Veyeu? Ja li donaría (*Enternit.*)
la meytat del mèu sopá.
Jo sòch així, en un excés
faría una atrocitat,
mes despues que m' ha passat,
perdono y... no hi penso més.
Ta situació es mòlt trista (*Ab rigor forsat.*)
y 't salva... 'l teu gran apuro;
mes ab tot, Selim, jo 't juro
no deixarte may de vista,
y encara que tinch bon cor,
no hi ha re al mòn que m' espanti,
y si t' atrapo *infraganti*,
allavors dónat per mort.

JAUME. Ara, ab la solemnitat
que requereix en tal día,

passejau ab armonía
los carrers de la ciutat.
Com festa tan principal
déu ferse sens cap encono,
per tots los delictes dono
amnistía general.
Y axí 'l fiel historiador
podrá escríurer en ma historia,
que no abusá de sa gloria
En Jaume el Conquiridor.

BEREN. Permetaume que aquets braus
qu' ab fe han sapigut lluytar,
gracias vagin á donar
á la REYNA dels esclaus;
á AQUELLA que en pau y en guerra
es la nostra salvadora,
y la sua má protectora
protegeix la nostra terra.
La que MERCÉS sap donar
al qu' ab fervor ne demana,
y la terra catalana
l' implora per tutelar;
á AQUELLA que sabut es
que la súa protecció 'ns dòna...
¡LA PERLA DE BARCELONA!
¡LA REYNA DE LAS MERCÉS!

MUTACIO

Quadro 15.zé—Brillant apoteósis en honor á la Verge de las Mercés

FI DEL DRAMA

Obras originals ó arregladas á la escena española pe 'l mateix au

	Actes
Cristóbal Colón	9
Elisenda de Moncada	8
Los traficantes de esclavos	8
La abadía de Castro	7
El corazón de una madre	7
¡Doña Marta de Pinedo!	7
La monja sangrienta	6
La esclavitud de los blancos (segunda parte de «La cabaña de Tom»)	6
Nuevos dramas de taberna	6
El hijo del verdugo de Londres	6
Guillermo Tell	6
Nuevo Trapero de Madrid	6
Amor maternal	6
Inquisición de Barcelona	6
La inquisición militar ó Carlos de España	6
Cornelia ó la víctima de la Inquisición	6
El sitio de la inmortal Gerona	6
Don Juan Tenorio (2.ª parte)	6
Pablo y Virginia	6
El jorobado y el rey	6
La infancia de Jesucrist ó 'ls pastorets en Bethlem	5
Julieta y Romeo	5
La venganza de Romeo	5
Un voluntari de Cuba	5
La viuda d' en Serrallonga	5
Adriana Lecouvreur	5
La inocencia en el patíbulo	5
¡María! la pastora de los Alpes	5
Catalina Patrich	5
¡Faust! ó un pacto con Satanás	5
Margarita de Sandoval	5
¡María! ó la hija de un jornalero	5
La urraca ladrona	5
La mendiga	4
Joan Garí en las montanyas de Montserrat	4
El pueblo catalán y el general Bassa	4
La hija de un sereno de París	4
Norma	4
La dama de las Camelias	4
Eulalia la catalana	4
El conde de Monte-Cristo	4
Lo castell del fantasma	4
La mano del muerto (2.ª parte de «El Conde de Montecristo»)	4
La venganza de un galo	4
Los hijos de Eduardo	4
Cuatro reyes para un trono (segunda parte de «Los hijos de Eduardo»)	4
Rigoletto ó el bufón del rey Francisco I de Francia	4
La seu d' Urgell	4
La expulsión de los Jesuitas en España	4
Santa Madrona	4
Amor hasta la tumba	4
El diablo predicador	4
San Antonio de Padua	4
Mala hija y madre desventurada	4
Lo port de salvació	3
L' ángel de la caritat	3
El 14 de Octubre, ó la inundación de Murcia	3
El valeroso Sansón	3
Dos llansols y un vestit negre	3
La casa de Satanás	3
De Barcelona á Pedralbes	3
Turchs y russos	3

Ac

Lo ninot de D. Pascual.
L' enterro del Carnaval.
La victoria de Puigcerdá.
La filla de Satanás.
Mal usar no pót durar.
Lo capitá manaya.
La monja enterrada en vida.
La má negra.
Lo rosari de l' aurora.
Un somatén general.
De Barcelona al món nou.
Enredos de Carnaval.
La estrella ab cúa.
Joana Tenorio y Luisa Mejía (parodia de la 1.ª parte de Don Juan Tenorio).
Un fill de Carlos de Espanya.
Josep, Pep y companyía.
La pau de Espanya.
La entrada en Bilbao.
Lo bombo del regiment.
La fi del món.
Gat per llebra.
Las festas de la Mercé.
Los tres cornetas.
Un cambi de Ministeri.
Anar per llana y...
Doña Blanca.
El sastre conspirador.
Tras de cuernos penitencia.
De tejedor á millonario.
Lo pronunciament.
Gat y gos.
La cansó d' en Tururut.
Campi qui puga.
Lo curandero de Sans.
Un cop de cap.
L' aygua de la Puda.
Un sabi per forsa.
La pell del diable.
El sargento Rompe y Rasga.
Un safreig.
De Pedralbes á Pekin.
Un poca vergonya.
Lo gall de la Passió.
De panxa al sol.
¡A Montserrat!
Quatre soldats y un cabo.
Lo bombo mágich.
¡La mar!
La festa del sant del avi.
Carrer Nou, número 5.
Lo día dels morts.
El sagristán cancanista.
Un embustero de marca.
¡Catalans, fora quintas!
La degollación de los Inocentes.
Las cansons de la fornal.
Triquinas y filoxeras.
Las dobletas de cinch duros.
Los amos y 'ls dependents.
La llet de burra.
Los polvos pera matar ratas.
La gossa de D. Cristófol ó lo llas escorredor.
Cipayos y coraceros.
Petardos y petardistas.
Una novillada.
Cáurer en la trampa.
Figuras de moviment.
Sense calsas.
Llarch y prim.

NOTA IMPORTANT.—Los exemplars d...